



Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Katedra pedagogiky a psychologie

Bakalářská práce

Po stopách Střední odborné školy a Středního odborného učiliště v Písku

Vypracovala: Lenka Titlová

Vedoucí práce: Mgr. Margareta Garabiková Pártlová, Ph.D.

České Budějovice 2020

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích, 12. května 2020

Lenka Titlová

Poděkování

Ráda bych poděkovala paní Mgr. Margaretě Garabikové Pártlové, Ph.D., za odbornou pomoc, cenné rady, připomínky a trpělivost při vedení mé práce. Dále děkuji panu Mgr. Vratislavu Měchurovi a Ing. Zdeňku Kalinovskému za ochotu, čas a poskytnutý studijní materiál na zpracování této bakalářské práce.

Anotace

Tématem této bakalářské práce je zmapování historie učňovského školství v Písku a jeho další vývoj až po současnost. Zjistit jakým způsobem bylo učňovské školství realizováno, jaké byly preferovány obory na začátku a jaké se udržely během 20. století až do současnosti.

Teoretická část je zaměřena na historický vývoj učňovského školství v Čechách od druhé poloviny 18. století až po současnost. Práce pojednává v několika kapitolách, jakým způsobem bylo učňovské školství poznamenáno dvěma světovými válkami, jak přežilo dobu normalizace a jakými změnami prošlo po roce 1989.

Praktická část je zaměřena na vznik živnostenské školy v Písku, její historický vývoj od založení po současnost. Práce bude vycházet z prvozdrojů, kronik a archivních dokumentů školy. Pro účely práce byla provedena obsahová analýza archivních dokumentů a dalších prvozdrojů. Stejně tak jako kvalitativní výzkum sestávající z osobních moderovaných rozhovorů s pamětníky školy i stávajícími studenty.

Klíčová slova: historie, učňovské školství, živnostenská škola, učni, učební obory, výuka

Abstract

The topic of the Bachelor Thesis is the mapping of history and evolution of vocational schools in the town of Písek. It aims to find out in what ways vocational training was realised, what were the initial fields of preference and what fields were preserved throughout the 20th century and beyond.

The theoretical part is aimed at the historical development of vocational schools in Bohemia from the second half of the 18th century to date. The Thesis elaborates in multiple chapters on the impact two world wars had on vocational schools, how the system survived normalisation era and ultimately, what changes it went through following the year 1989.

The practical part deals with the founding of Vocational School in Písek and its historical development from founding to date. The Thesis uses primary sources, chronicles and archives of the school as its sources. For the purposes of the Thesis, content analysis of archives and primary sources has been conducted. A qualitative research consisting of personal interviews with school alumni and students has further been conducted.

Keywords: history, vocational schools, trade school, trainees, traineeships, education

OBSAH

ÚVOD.....	8
I. TEORETICKÁ ČÁST	9
1. Historický vývoj učňovských škol v Čechách	9
1.1 Vznik škol pro učně a počátky učňovského školství	9
1.2 Období učňovského vzdělávání v letech 1918–1939	10
1.3 Důsledky okupace a její vliv na učňovské školství (1939–1945)	15
1.4 Poválečné období v učňovských školách (1945–1948)	16
1.5 Zákon o jednotné škole a učňovském školství (1948–1951).....	16
1.6 Období státních pracovních záloh (1952–1957)	16
1.7 Učňovské školství v době socialismu (1959–1989)	17
1.8 Vývoj učňovského školství po roce 1989 do současnosti.....	18
1.9 Rámcové vzdělávací programy (RVP)	20
1.10 Školní vzdělávací programy (ŠVP).....	22
II. EMPIRICKÁ ČÁST	29
2. Vymezení výzkumného problému.....	29
2.1 Výzkumné cíle práce.....	29
2.2 Výzkumné otázky.....	29
3. Metodika výzkumu	30
3.1 Rozhovor.....	30
3.2 Kódování rozhovorů	30
3.3 Výzkumný vzorek.....	31
4. Výsledky výzkumného šetření.....	32
4.1 Historie školy	32
5. Učňovské školství v Písku ve 20. století	37

5.1 První polovina 20. století na učilišti v Písku.....	37
5.2 Druhá polovina 20. století na učilišti v Písku.....	38
5.2.1 Vývoj na učilišti v Písku v 70. až 90. letech 20. století.....	38
5.2.2 Změny na učilišti v Písku po roce 1989 až do roku 1999.....	40
5.2.3 Změna názvu učiliště v roce 1999 na SOU a U Písek.....	42
6. Učňovské školství v Písku v 21. století.....	43
6.1 Změna názvu učiliště v roce 2005 na SOŠ a SOU Písek.....	43
6.2 Další aktivity učiliště SOŠ a SOU Písek.....	44
6.3 Současnost na SOŠ a SOU Písek.....	44
6.4 Aktivity a prezentace učiliště SOŠ a SOU Písek na veřejnosti.....	46
6.4.1 Zahraniční aktivity.....	46
6.4.2 Další aktivity.....	46
6.4.3 Projekty učiliště SOŠ a SOU Písek předložené, realizované, financované z jiných zdrojů.....	46
6.5 Plány učiliště SOŠ a SOU Písek do budoucnosti.....	47
7. Interpretace získaných údajů.....	48
7.1 Připravenost na budoucí povolání.....	48
7.2 Současný pohled na učňovské školství.....	50
8. Diskuse.....	54
ZÁVĚR.....	57
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	58
PŘÍLOHY.....	63

ÚVOD

Posledních několik let se stále častěji hovoří o nedostatku kvalifikovaných řemeslníků. Jako například chybí schopní zedníci, truhláři, šikovní kuchaři, kteří umí dobře vařit. Tento problém začíná být až alarmující. Již dávno neplatí, že řemeslo má zlaté dno. Nemalý podíl na tento problém měly změny ve školství, které proběhly po roce 1989. Vznik nových středních škol, soukromých škol, zvýšil u veřejnosti nezájem o odborná učiliště. Většina rodičů bez ohledu na zájmy svých potomků, ale i schopnosti a možnosti se snažila, aby se jejich děti dostaly na střední školy a učiliště začala volit, až jako krajní možnost nebo jako nouzi při předčasném ukončení střední školy. Tím pádem se učiliště začaly potýkat s nedostatkem nebo nezájmem žáků o učební obory.

MŠMT tento problém příliš nevnímalo, ale v poslední době se začalo mluvit o změnách, které by mohly učňovské školství zachránit nebo alespoň zvýšit prestiž.

Byly položeny výzkumné otázky, které budou zodpovězeny v empirické části. Pro účely práce byly zapůjčeny dokumenty školy, školní kroniky a díky spolupráci a ochotě zástupce ředitele školy SOŠ a SOU, bylo možné přesně zjistit, jak se vyvíjelo učňovské školství v Písku.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1. Historický vývoj učňovských škol v Čechách

Počátek učňovského školství je možné datovat již do druhé poloviny 18. století. Rok 1774 přispěl i k rozvoji učňovského školství tím, že se děti díky zásadním reformám v oblasti školství začaly povinně vzdělávat a učit se číst, psát, počítat. S rozvojem tovární výroby vznikla potřeba systematického vzdělávání učňů. Můžeme postupně pozorovat pokusy o nalezení nového pojetí vzdělávání učňů, které by lépe odpovídalo požadavkům výroby. Avšak teprve od třicátých let 19. století se zásluhou pokrokové části české šlechty a vznikající české buržoazie začalo vyjasňovat postupné pro vzdělávání učňů pojetí nové, a to pojetí pokračovací školy (Pavelková, Preuss, Knaifl, 2012).

1.1 Vznik škol pro učně a počátky učňovského školství

V roce 1859 byla vydána pravidla pro živnostníky a podnikatele – tzv. živnostenský řád, který upravoval pracovní poměry mezi dělníky a zaměstnavateli. Na tento dokument byla v roce 1869 následně přijata školská reforma. To byl počátek přípravy učně na budoucí povolání. Praxi učni vykonávali v dílně a teoretickou přípravu ve škole. Ale nebyla zde důsledná návaznost.

V roce 1883 byla prosazena pokračovací škola a také uzákoněna první soustava odborného vzdělání. Konceptem této školy se soustředilo především na takřečené živnostenské vzdělání. Škola se mohla zaměřit buď všeobecně pro žáky různého směru především z vesnic, nebo konkrétně speciálně pro žáky z měst např. stavební, dřevařské obory. Tyto školy s konkrétní specializací se otevíraly při obecných, měšťanských a ojediněle při středních školách. Hlavním předmětem bylo kreslení, dále živnostenské počty a vedení živnostenských knih. Výuka probíhala 6 hodin týdně v neděli nebo během týdne večer. Tento způsob učňovského vzdělávání převládal zhruba 50 let. Protože výuka byla minimální jak teoretická, ale i praktická, bylo vzdělávání pro dělnickou mládež nedostatečné. Na konci 19. a začátkem 20. století i přes určité výhrady se dá říct, že odborné školství je v Čechách na docela vysoké úrovni (Vintr, 2004).

„Existují zde:

- *Úplné školy odborné nižší a vyšší pro výchovu samostatných podnikatelů.*
- *Neúplné školy odborné zaměřené na vyučování řemesel v dílnách.*
- *Školy pokračovací.*

Novela živnostenského řádu z roku 1907 se týkala např. tovaryšských zkoušek při řemeslných živnostech. Poprvé se uplatňují shromážděné otázky, sloužící k usnadnění závěrečné zkoušky z odborných vědomostí. Od roku 1908 je školství podřízeno ministerstvu veřejných prací, které vydává učební osnovy pro všeobecné pokračovací školy. Jejich platnost přetrvala do roku 1930“ (Vintr, 2004, str. 12).

Před vypuknutím první světové války se dostává na vysokou úroveň průmysl chemického a zbrojního zaměření. Válka velice poznamenala učňovské školství. Veškerý typ škol se postupně uzavřel nebo zcela zrušil. Výuka probíhala nepravidelně, velká část učitelských sborů byla povolána do války a ti co ve školství zůstali, byli značně vytížení. Na konci války můžeme hovořit, o úplném rozpadu školství týkající se vzdělání učňů (Vintr, 2004).

1.2 Období učňovského vzdělávání v letech 1918–1939

Po vzniku samostatného československého státu došlo v přípravě vzdělávání žáků dělnického zaměření k značnému pokroku.

„Československá republika přijala v základu rakouskou soustavu odborného školství, kterou v roce 1918 tvořily:

- *Vyšší školy průmyslové a obchodní akademie.*
- *Mistrovské školy průmyslové.*
- *Živnostenské a kupecké školy pokračovací.*
- *Speciální kurzy, cvičné dílny a veřejné kreslírny.*

Zemědělské školství zůstává v podstatě až do roku 1938 odděleno od ostatního odborného školství. Je řízeno a spravováno ministerstvem zemědělství. Z tohoto důvodu nebyla za první republiky uskutečněna idea jednotného školského systému spravovaného jedním ministerstvem“ (Vintr, 2004, str. 13).

První krizi ve školství lze pozorovat po roce 1918. Úroveň školství byla vnímána jako kritická, neboť u některých typů škol nedocházelo ke zkvalitňování vyučování. Nové školy vznikaly za účasti státu. Technické vybavení těchto škol, zejména textilních a průmyslových bylo na vyšší úrovni. Postupně byla zavedena povinná školní docházka do živnostenských škol (Vintr, 2004).

„Povinná školní docházka (německy Schulpflicht) je zákonná povinnost dětí navštěvovat v určitém věkovém rozmezí školu. Z toho vyplývá povinnost zákonných zástupců děti příslušného věku do školy posílat a povinnost státních orgánů a orgánů samosprávy zajistit provoz potřebných školních zařízení. Bezplatné povinné základní vzdělání ustanovila jako jedno z lidských práv v roce 1948 také Všeobecná deklarace lidských práv (článek 26).

Jako první na světě zavedlo povinnou školní docházku roku 1592 protestanské vévodství Pfalz-Zweibrücken (na území dnešního Německa). Na českém území, tehdy souč. habsburské monarchie, byly základy školní docházky položeny za vlády Marie Terezie roku 1774. Povinnou školní docházku pak uvedl do praxe říšský školský zákon z roku 1869. V současné době upravuje povinnou školní docházku v České republice zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (Školský zákon), který vymezuje práva a povinnosti fyzických a právnických osob při vzdělávání. Podle tohoto zákona je školní docházka povinná po dobu devíti školních roků, nejvýše však do konce školního roku, v němž žák dosáhne sedmnáctého roku věku“ (Povinná školní docházka, 2020).

Ministerstvo školství zavedlo 4. 8. 1923 povinně ruční práce pro chlapce a dívky do osnov základních škol. Po roce 1918 převzalo ministerstvo školství a národní osvěty také tzv. „dívčí školství“. Tyto školy se zaměřovaly na výuku praktických ženských činností, např. vyšívání, šití, vaření, péče o dítě, zdravotní výchova, počty, jazyky, krasopis, zpěv, kreslení a nepovinně také tělocvik. V roce 1925 byly dívčím školám vydány učební osnovy a organizační řád.

Nové učební osnovy byly vydány v roce 1933 a podle nich se vyučovalo až do roku 1948. V období 2. světové války byly učební osnovy podřízeny zájmům a zákonům Velkoněmecké říše. Hlavním úkolem těchto osnov bylo naučit žáky důležitým pracovním

zvyklostem. Rozvíjení tvořivosti, praktickým znalostem, k svědomitému plnění zadaných úkolů praktických a teoretických úkolů. V neposlední řadě bylo také cílem základního vzdělávání a učebních osnov naučit mládež a dospívající lásku a úctu ke svojí práci, ale i k práci kolektivní. Rozkvět vzdělávání učňů neprobíhá v našem státě plošně. V popředí byla města a kraje s rozvinutou průmyslovou výrobou, hlavně Praha, Kladno, Plzeň, ale i Zlín. Důvodem rozkvětu těchto měst byly velké průmyslové podniky, které zbohatly na dodávkách výrobků a zboží v první světové válce. Velkým významným představitelem zvyšování úrovně učňovského školství byl beze sporu podnikatel Tomáš Baťa. Ten se snažil své poznatky a vědomosti získané pobytem v zahraničí, a hlavně v Americe využít v přípravě a vzdělání zaměstnanců v oblasti sociálního zabezpečení a přípravě na budoucí povolání.

Žáci, kteří opouštěli živnostenské školy, nebyli dostatečně prakticky připraveni na své budoucí povolání. To přivedlo Tomáše Baťu na myšlenku uskutečnit experiment v oblasti školského systému. V roce 1925 byla založena Baťova všeobecná škola práce. Hlavním úkolem této školy bylo, připravit učně na budoucí profese v oblastech jako bylo obuvnictví, stavebnictví, malířství, oděvní, textilní a kovodělný průmysl atd. (Vintr, 2004).

„Po ukončení odborné školy přecházeli nejlepší žáci na mistrovskou a dále na vyšší průmyslovou školu s maturitou. Vznikla i škola obchodní, obchodní akademie pro zahraniční obchod, umělecké školy, až po nejvyšší úroveň. Byly vybudovány studijní ústavy pro všechny bez ohledu na stáří. Výuka cizích jazyků byla na všech těchto školách běžná, ale byly vybudovány i cizojazyčné školy. Činnost Baťovy školy práce skončila nástupem komunistického režimu v roce 1948. Přesto se stala základem pro budování zlínského průmyslového a obchodního školství a v roce 2001 byl vývoj završen zřízením univerzity Tomáše Bati“ (Plodík, 2011, str. 20).

Na začátku vzniku Baťových škol práce došlo k velkému rozkvětu odborného učňovského vzdělávání. Nebylo to zapříčiněno jen dobrou vybaveností učeben, ale i pedagogové měli kvalitní vzdělání a zkušenosti. Nastupující hospodářská krize nemá jen dopad na nepokoje mezi občany, ale i na systém školství (Vintr, 2004).

Hlavní pozornost v této kapitole byla věnována československému podnikateli Tomáši Baťovi, který byl zakladatelem Baťových škol práce a tvůrcem světového obuvnického impéria.

Myšlenka Baťových škol práce spočívala v tzv. trojjediném systému výuky. Principem tohoto systému byly tři fáze vzdělávání. První fází byla teoretická příprava žáků, která probíhala v učebnách. Další fází byla praktická výuka, ta se konala ve školních dílnách. Poslední fází bylo rozdělení a zapojení žáků podle schopností do práce v továrnách (Kostka, 2018).

Tomáš Baťa se narodil v roce 1876 ve Zlíně. Pocházel z rodiny, která se věnovala ševcovskému řemeslu. Tato skutečnost měla na malého Tomáše vliv, že se také o toto řemeslo od dětství zajímal. Nejen jak boty vyrobit, ale také jak je co nejlépe prodat. Společně se sourozenci založili ze svého dědictví po matce obuvnický závod. I přes počáteční neúspěchy se Tomášovi svou pracovitostí, snahou a úsilím podařilo úspěšně odvrátit hrozící bankrot. Přišel na trh s novým produktem tzv. „Baťovky“ – plátěné boty s koženou podrážkou. Tím se zvýšila výroba, prodej a zisk. Velkou zkušenost pro své podnikání získal Baťa v Americe, kam se vydal se skupinou dělníků na zkušenou. Po návratu z USA začal s výstavbou velké tovární budovy ve Zlíně. O několik let později nechal postavit i domky pro své zaměstnance. V tomto období došlo k velkému rozkvětu jeho firmy a došlo k otevření dalších poboček nejen u nás, ale po celém světě. V době hospodářské krize dokázal najít řešení, které nezapříčinilo krach jeho firmy. Tento světový podnikatel bohužel tragicky zahynul při leteckém neštěstí na cestě do jeho švýcarské pobočky v roce 1932 (Pokluda, 2013).

Baťův vliv na české školství však neskončil jeho tragickou smrtí. Pokračovatelem v jeho odkazu a práci byl Baťův syn Tomáš Jan Baťa, který byl členem správní rady a ambasadorem pro ČR a Slovensko neziskové vzdělávací organizace Junior Achievement International v USA.

V roce 1992 založil Baťovu nadaci pro mladé a začínající podnikatele a formuloval její účel a poslání:

- Podpora a pomoc výchově a vzdělávání mladých lidí, žáků, studentů a ostatní mládeže v České republice s důrazem na výchovu a vzdělávání v oblasti kultury, ekonomiky, podnikání a obchodu se zaměřením (nikoliv výlučně) na zlínský region.
- Podpora a pomoc mezinárodní výměně studentů, žáků a učňů, mezinárodním studentským a dalším vzdělávacím akcím.
- Podpora, udržování a rozvoj podnikatelského a životního odkazu Baťovy rodiny.
- Podpora a pomoc obecně prospěšným cílům ve zlínském regionu, ale i jiných místech v ČR (Knotek, 2014).

„Junior Achievement Czech o.p.s je součástí mezinárodní neziskové vzdělávací organizace JA, v České republice ji založil v roce 1992 pan Tomáš Jan Baťa. Naším posláním je poskytovat mladým lidem praktické ekonomické vzdělávání, rozvíjet jejich znalosti a dovednosti, inspirovat je a podporovat v aktivním přístupu k životu, aby se dovedli prosadit a úspěšně uplatnit. Naším největším projektem je JA Studentská Firma roku, kde si studenti (většinou) 3. ročníků středních škol během 10 měsíců vyzkouší podnikání na vlastní kůži, když se svými spolužáky založí pod křídly své školy podnikatelský projekt, který vítěznou studentskou firmu pošle poměřit síly s dalšími studenty z evropských zemí. Ročně programy JA projde zhruba 10,000 studentů a celkem jich od dob založení prošlo více jak 350,000“ (Nadace Via - Darujme.cz, 2020).

Obrázek 1: Tomáš Baťa



Zdroj: Pokluda, 2013

1.3 Důsledky okupace a její vliv na učňovské školství (1939–1945)

Během Protektorátu Čechy a Morava docházelo k postupným úpravám ve školském systému. Například došlo k omezení rozmanitosti typů škol a zůstaly na výběr pouze české a německé školy. Ti nejmladší navštěvovali školy obecné. Dalším typem školy byla škola měšťanská, gymnázium nebo reálná škola. Studovat bylo dále možno na učitelském ústavu nebo odborné škole. Úspěšní žáci mohli pokračovat studiem na vysokých školách, které byly v listopadu 1939 uzavřeny. Otevřeny zůstaly pouze Německá Karlova univerzita a Německé Technické vysoké učení v Praze a v Brně. Okupační orgány se snažily převychovat české žáky i pedagogy k loajálnímu postoji vůči

Velkoněmecké říši. Okupační orgány dále zvýhodňovaly německé školy oproti českým. Smutnou etapou této doby byla protižidovská politika. Došlo k omezení přístupu Židů ke vzdělání, propouštění učitelů židovského původu a k postupnému uzavírání židovských škol. V létě roku 1942 byly židovské školy uzavřeny úplně (Památník Terezín, 2016).

1.4 Poválečné období v učňovských školách (1945–1948)

Po skončení druhé světové války se začal systém učňovského školství – učebních oborů rozšiřovat a sjednocovat. Měnily se osnovy výuky, společně se zvyšováním počtu vyučovacích hodin. Učňovské školství se vrací ke konceptu z doby před válkou, neboť požadavky na výrobu se mění z válečných na mírové. Tzn. příprava na obnovu válkou zničené země (Čadílek, Stejskalová, 2003).

1.5 Zákon o jednotné škole a učňovském školství (1948–1951)

Zákon č. 95/1948 Sb. o jednotné škole a učňovském školství měl velký význam pro školství. Pracující mládež do 18 let musela povinně navštěvovat odbornou základní školu. V této době byl zaznamenán zvýšený počet učňovských domovů. Byly vytvořeny osnovy pro odborný výcvik, praktickou i teoretickou výuku a výchovu učňů. Snižování výběru učebních oborů, krácení délky učební doby, mělo negativní vliv na učňovské školství. V této době došlo k ucelení učebních plánů, k propojení odborného výcviku a teoretické výuky a spojení do jednotných celků. V roce 1950 začalo řídit práci učňovského školství Ústředí pracujícího dorostu. Dalo by se říct, že tato etapa historie učňovského školství nebyla příliš vydařená (Černoorský, 1973).

1.6 Období státních pracovních záloh (1952–1957)

Přelomovým rokem v učňovském školství byl rok 1952. Tehdy vznikl návrh, podle vzoru někdejšího Sovětského svazu, vytvořit pro žáky soustavy učilišť státních pracovních záloh. Zavedeny byly dvouleté i tříleté učňovské školy, ale také půlroční i roční školy závodního výcviku. Strukturu tvořila – škola, dílna a internát. Cílem soustavy učilišť státních pracovních záloh bylo vychovávat z řad žáků kvalifikované a schopné dělníky. Hlavní náplní učilišť byl odborný a výrobní výcvik, který byl rozdělen na tři části (1. počáteční období, 2. období komplexních prací, 3. období specializace). Učňovské školy byly tímto úplně osamostatněny a vyčleněny ze školské soustavy (Černoorský, 1973).

V roce 1957 postupně docházelo k rušení státních pracovních záloh, dále k rušení některých učebních oborů. Ministerstvo školství a kultury převzalo nad tímto úkolem kontrolu. Dříve zapomenuté obory v oblasti obchodu a služeb se dostávají do popředí. V roce 1958 byl vydán „zákon o výchově dorostu k povolání v učebním poměru“ tzv. učňovský zákon, který uzákonil výchovu mládeže k povolání. Smyslem tohoto zákona bylo sjednotit výuku a odbornou praxi v učňovských střediscích nebo školách do jednoho celku. Pokud nebylo možné v podniku úspěšně zabezpečit podmínky k provádění odborného výcviku, musel podnik zajistit jejich výchovu v jiném podobném zařízení (Černohorský, 1973).

Pokud to porovnáme s dnešní neutěšenou situací v učňovském školství, tak hlavním smyslem bylo provázat a sjednotit teoretickou a praktickou výuku, která v dnešní době příliš dobře nefunguje.

1.7 Učňovské školství v době socialismu (1959–1989)

Velký rozkvět v učňovském školství znamenala 70. a 80. léta. Nemalou měrou tomu přispěla KSČ a její ideologie, která upřednostňovala dělnickou třídu. Mnoho učňů bylo z dělnických rodin z větších měst a silnějších okresů. Platy v těchto oblastech nepatřily k nejnižším a životní úroveň byla vcelku dobrá. Se vzrůstající kvalitou životního stylu, se zároveň snižovala porodnost a zvyšovala životní úroveň (Alan, 1974).

V roce 1950 byl vydán další školský zákon, který učňovské školství zjednodušil, ale nepřinesl konkrétní výrazné změny. Nově vznikla možnost pětiletého studia. V praxi to znamenalo, že se učeň mohl během 3 let vyučit a pak pokračovat 2 roky a studium zakončit maturitou. A získat tak úplné střední vzdělání. Došlo i k podpoře dalšího vzdělávání učitelů odborných předmětů a mistrů odborného výcviku. V roce 1959 a 1960 bylo vyhláškami upřesněno, která zaměření učebních oborů budou pro chlapce, pro dívky a která budou společná. Charakterizuje se i obsah učiva v odborných předmětech (Černohorský, 1973).

„K dosavadním středním školám (střední odborná škola, gymnázium – od roku 1968 obě čtyřleté) přibyl další typ: střední odborné učiliště (SOU) rovněž čtyřletý. Soustředilo se v něm veškeré učňovské školství. Název a délka ho zrovnoprávňovaly s dosavadními dvěma typy, zejména v tom smyslu, že jeho absolventi, resp. absolventi čtyřletých oborů

ukončených maturitou, mohli studovat na vysoké škole. Záměr poskytnout dělnické mládeži středoškolské studium a umožnit jí studium vysokoškolské, byl řešen velkoryse. K maturitě mohli dospět i absolventi kratších než čtyřletých oborů – následným večerním nebo dálkovým studiem v tzv. studijních směrech. Zákonem poskytnuté možnosti praxe hojně využívala, maturita jako přísná zkouška, které bylo možno vyhovět pouze předchozím náročným studiem, ztratila na své pověsti. Na druhé straně třeba připustit, že touto cestou dosáhlo maturity mnoho dětí z intelektuálních vrstev, které nedostaly doporučení ke studiu na plnohodnotné střední škole“ (Vališová, Kasíková, 2007, str. 87).

V době socialismu prošly střední školy různými změnami. Velkou změnou prošla hlavně gymnázia. Zákon z roku 1978 měl zohlednit rovnoprávnost ve vzdělání absolventů gymnázií a středních odborných škol. Tento zákon se podařilo zavést do praxe až v polovině 80. let. Problémem bylo, že se na střední školy dostávali i ti žáci, po ukončení základní školy, kteří neměli ani tak kvalitní studijní výsledky, ale byli z politicky angažovaných rodin. Střední odborné školství zase tak veliké změny nezaznamenalo. Zde se kladl důraz na teoretické a všestranné znalosti, aby se i těmto žákům zvýšil zájem o studium na vysokých školách. Připravované změny bohužel nebyly dostatečně zohledňovány, praxe se řídila politickou mocí. Do listopadu 1989 již k žádným převratným změnám ve školství nedošlo, pouze v roce 1984 vyšel zákon, který zrušil povinnou devítiletou základní školní docházku (Vališová, Kasíková, 2007).

Hlavní pozornost se v této socialistické době kladla na komunistickou dělnickou třídu. Z toho vyplývalo, že o nějakém úpadku v učňovském školství nemohla být řeč.

1.8 Vývoj učňovského školství po roce 1989 do současnosti

V roce 1989 bylo školství financováno centrálně. Školy byly po stránce pedagogické a obsahové řízeny MŠMT, ale financovány z jiných odborů. Učňovská zařízení byla financována pomocí státních podniků. Od roku 1991 se nově začaly prostředky na financování škol rozdělovat pomocí školských úřadů. Díky privatizaci podniků, které již neměly o financování učňů zájem, převzal financování učňovského školství stát. Od roku 1992 byly zavedeny tzv. normativy na žáka. To byl objem finančních prostředků, které škola obdržela na každého žáka a výše částky se odvíjela od stupně vzdělání.

Struktura středního vzdělání se dělila následovně:

- Nižší střední odborné vzdělání.
- Střední vzdělání.
- Střední odborné vzdělání.
- Úplné střední vzdělání.
- Vyšší střední odborné vzdělání.

Protože po listopadu 1989 došlo ve společnosti k výrazným změnám, tak se změny nevyhnuly ani oblasti školství (Hájek, 2013, str. 26-27).

Vzdělanost občanů, a hlavně dostupnost vzdělání je hlavním cílem každé vyspělé společnosti. Před listopadem roku 1989 to bylo jedním z bodů našich politiků. Umožnit vzdělanost všem vrstvám obyvatelstva v našem státě. Československé školství mělo poměrně dobrou úroveň, samozřejmě zde byly nedostatky, ale ty kdyby se tenkrát odstranily, mohlo vše velice dobře fungovat i nadále. Dostupná vzdělanost jednotlivců mohla být velikým přínosem a zárukou rozkvětu společnosti. Po roce 1981 došlo k větší změně ve školství především zavedením víceletých gymnázií. Školský zákon přinesl různé novely a tím pádem se české školství začalo vracet do dob minulých.

„Co přinesl listopad 89 našemu školství:

- *Bezkonceptnost a chaos pod rouškou liberalizace.*
- *Odstátnění školství (stát se zbavil zodpovědnosti za vzdělávání).*
- *Přejímání cizích vzorů bez ohledu na naše tradice a zkušenosti.*
- *Postupné odmítání vědeckého poznání jako základu vzdělání a jeho nahrazování individuálními zkušenostmi žáků.*
- *Morální a hodnotovou dezorientaci dětí a mládeže“ (Přehled levice ve světě, 2009).*

Dále listopad 1989 přinesl do našeho školství zpochybňování historie. Začaly vznikat církevní a soukromé školy, které si žáci, respektive jejich rodiče museli zaplatit. Na základních školách se postupně začaly rušit osnovy a ty se nahrazovaly vzdělávacími programy. Vznikly nové obory, ale nikdo se již nepídil, jaké budou mít absolventi možnosti na trhu práce s uplatněním. Dále pak částečné rušení učňovských škol, to má

v dnešní době za následek nedostatek kvalifikovaných profesí v dělnickém zaměření. Zavedení poplatků zájmových mimoškolních výchovně vzdělávacích činností, které se postupně stalo méně dostupné pro širší skupinu žáků. Došlo i ke snížení a znevýhodnění povolání učitelů (jejich práce začala být finančně podhodnocena a díky financím začali ze školství odcházet za lepšími finančními výdělky). Začalo docházet i k propouštění učitelů na hlavní prázdniny, zdůvodněné úsporou finančních nákladů. V současné době se začíná uvažovat o snížení požadavků na vzdělávání žáků.

- *„Školné, které se nyní, kromě škol soukromých, platí v mateřských školách (kromě posledního ročníku) a na vyšších odborných školách, chtějí současní politici rozšířit i na školy vysoké. Přitom už dnes stojí vzdělání rodiny značné peníze (na základních školách placení pomůcek, pracovních sešitů, kurzů a škol v přírodě, na středních školách navíc učebnic a nutných pomůcek a oblečení na praxe, vysoké náklady na studium na vysokých školách)“ (Přehled levice ve světě, 2009).*

Dalo by se říct, že listopad 1989 přinesl obrovskou změnu ve všem. Bohužel ve školství to nebyl krok kupředu, ale hodně nazpět. Škola ztratila možnost plně rozvíjet výchovu svých žáků, ve škole i mimo školu, mít možnost řešit problémy žáků. Škola, ale i učitelé začali postupně ztrácet autoritu nejen u žáků, rodičů, ale i v očích široké veřejnosti. Zrušily se například společné mimoškolní akce, jako byly brigády, na kterých se většinou stmeloval třídní kolektiv. Žáci se nebáli otevřeně hovořit o svých problémech. Místo toho se na školách zavedli výchovní poradci, školní psychologové a ti mají na řešení problémů žáků čas jen v úředních hodinách. Po roce 1989 byl zcela paralyzován koncepční systém učňovského školství vlivem rozpadu státních podniků. Zvýšil se poměr státních středních škol oproti školám učňovským. Začaly se objevovat soukromé a církevní školy. Nedostatek žáků v některých školách a tím i nedostatek finančních prostředků na školách měl za následek rušení především učňovských škol.

1.9 Rámcové vzdělávací programy (RVP)

V roce 2001 začaly být střední školy zřizovány krajskými úřady. Financování a náklady na údržbu hradil stát a zřizovatel hradil provozní náklady. Po dlouhotrvajícím poklesu žáků stále docházelo ke spojování různých typů škol s různými obory. Slučovaly se také školy, které měly stále dostatek žáků, protože se předpokládalo, že v budoucnu nebude

naplněna jejich kapacita. Toto snižování stavů se dělo hlavně na úkor učňovských škol. Došlo k reformě ve vzdělávání a vzdělávací politiky.

Byly vytvořeny rámcové vzdělávací plány (RVP) a školské vzdělávací plány (ŠVP). Příprava RVP začala v roce 2006 a dokončena pro všechny obory byla v roce 2008. Na RVP navazovalo ŠVP, ale ty si musely následně školy sami vypracovat. O RVP a ŠVP bude podrobněji hovořeno v další části práce. V roce 2005 byl zkušebně spuštěn projekt s názvem Pilot S, ve kterém probíhala tvorba a ověřování ŠVP na vybraných učilištích (Přehled levice ve světě, 2009).

„Rámcové vzdělávací programy (RVP) tvoří obecně závazný rámec pro tvorbu školních vzdělávacích programů škol všech oborů vzdělání v předškolním, základním, základním uměleckém, jazykovém a středním vzdělávání. Do vzdělávání v České republice byly zavedeny zákonem č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon).

Rámcové vzdělávací programy stanoví zejména:

- *konkrétní cíle, formy, délku a povinný obsah vzdělávání, a to všeobecného a odborného podle zaměření daného oboru vzdělání, jeho organizační uspořádání, profesní profil, podmínky průběhu a ukončování vzdělávání a zásady pro tvorbu školních vzdělávacích programů*

- *podmínky pro vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a nezbytné materiální, personální a organizační podmínky a podmínky bezpečnosti a ochrany zdraví.*

Rámcové vzdělávací programy musí odpovídat nejnovějším poznatkům:

- *vědních disciplín, jejichž základy a praktické využití má vzdělávání zprostředkovat, a*

- *pedagogiky a psychologie o účinných metodách a organizačním uspořádání vzdělávání přiměřeně věku a rozvoji vzdělávaného“ (NÚV - Národní ústav pro vzdělávání, 2020).*

Tvorbu rámcových vzdělávacích programů zajišťují kompetentní ministerstva za pomoci vědeckých a praktických odborníků mimo jiné pedagogiky a psychologie. Po schválení je vydává ministerstvo školství. Na rámcové vzdělávací programy navazují

školní vzdělávací programy a ty už si jednotlivé školy připravují sami. Školní vzdělávací program musí navazovat na rámcový vzdělávací program.

1.10 Školní vzdělávací programy (ŠVP)

„Školní vzdělávací program vydává ředitel školy nebo školského zařízení. Školní vzdělávací program ředitel školy nebo školského zařízení zveřejní na přístupném místě ve škole nebo školském zařízení; do školního vzdělávacího programu může každý nahlížet a pořizovat si z něj opisy a výpisy, anebo za cenu v místě obvyklou může obdržet jeho kopii. Poskytování informací podle zákona o svobodném přístupu k informacím tím není dotčeno“ (NÚV - Národní ústav pro vzdělávání, 2020).

Zájem o učňovské školy ze strany žáků a jejich rodičů výrazně poklesl. Příčinou bylo zvýšení nabídky středních škol. Zaměstnavatelé nebyli s tímto stavem smířeni, neboť jim na trhu práce chybělo velké procento kvalifikovaných pracovníků. Dlouhodobě tento problém přetrvává a není nikterak řešen. Některé kraje, kde byla situace kritická, se začaly snažit tuto neutěšenou situaci řešit spoluprací škol a firem. Začali zavádět motivační příspěvky (např. příspěvek na dopravu, stipendium, pracovní pomůcky a oblečení, svářečské kurzy, řidičské oprávnění, daňová zvýhodnění pro firmy, různé dotační programy a jiné benefity).

V roce 2005 byl zaveden nový způsob přijímání na střední školy. Ten spočíval v podání přihlášky v prvním kole a v dalších kolech přijímacího řízení si mohl žák vybrat dle svého uvážení. Tento způsob se ukázal jako správná cesta. S novelou školského zákona v roce 2008 přišla možnost podat si přihlášky tři v prvním kole přijímacího řízení. Ale tato novela spíše vedla ke zvýšení nákladů a obavám škol ohledně konečného počtu studentů, kteří nakonec nastoupí.

Reforma ve školství nepostihla pouze financování, změnu osnov, ale i konečné výstupy čili závěrečné učňovské zkoušky. V roce 2005 bylo zahájeno jednotné zadání závěrečných zkoušek. Smyslem těchto zkoušek byla objektivita, obecné hodnocení podle určených a přijatých pravidel (Přehled levice ve světě, 2009).

Ze statistik Národního ústavu odborného vzdělávání (NÚOV) vyšlo najevo, že se v roce 2010 zvýšil počet učňů přijatých do učebních oborů. Navýšení bylo nepatrné, pouze 1 %, ale lze konstatovat lehké zvýšení. V roce 2010 byly statistiky podle NÚOV následující.

Ve sledovaném období (2008/9, 2009/10) došlo k většímu nárůstu žáků ve stavebních oborech. Naopak v tomto období opadl zájem o strojírenské obory. Příčinou tohoto poklesu byla zřejmě hospodářská krize. Ta měla za následek propouštění např. ve sklářství a strojírenských firmách. Zájem se zvýšil o učební obory kadeřník, provoz ve službách, gastronomie, hotelnictví a turismus. Dlouhodobý pokles byl zaznamenán např. v textilní výrobě, oděvnictví, elektrotechnice, telekomunikacích, výpočetní technice, obchodní obory. Menší zájem studentů byl zaznamenán i o maturitní obory ekonomika a administrativa. K největšímu poklesu došlo v tomto období o obory zaměřené na zdravotnictví. Velký vliv na tento nedostatek měly zřejmě vysoké požadavky na vzdělání zdravotnických pracovníků. 4 roky studia na Střední zdravotnické škole nebyl pro absolventy dostačující, tudíž si museli další vzdělání doplnit. Díky změnám v soustavě oborů se zvýšil zájem o obor Autotronik, Mechanik instalatérských a elektrotechnických zařízení. Pokles studentů zaznamenala i víceletá gymnázia (Národní ústav odborného vzdělávání, 2010).

„Až na dno!

Nenápadný, přesto zřejmě první efektivní milník na pomyslné cestě vzhůru zaznamenalo učňovské školství po odchodu Petry Buzkové z vedení resortu. Přestože na její působení ve funkci ministryně učitelé vzpomínají jako na zlatou éru citelného zvyšování platů, z pohledu učilišť jde o dobu temna. Ministerstvo školství v roce 2006 vyhlásilo program podpory všeobecného vzdělávání, aniž by toto nějaké finanční subvence navíc kvůli nedostatku dětí potřebovalo. Konfliktní program sice nakonec nebyl realizován, přesto po něm zbyla pachuč v podobě strategických a tehdy nekriticky přijímaných vizí o neoddiskutovatelné prospěšnosti jakéhokoli vzdělávání, jen ne toho odborného (to si mělo pomoci „systémově“ z evropských fondů). Jen považte, někdejší Bílá kniha školství hovořila o 30procentním podílu přijatých žáků do gymnázií a lyceí v roce 2010, tedy právě teď. P. Buzková však šla ještě dál, když navrhovala plných 35 %!“ (Učiteléské noviny, 2010).

Pokud se vrátíme do roku 2007, který vypadal nadějně, žádný převrat a zlepšení situace se nekonalo. Dokonce to vypadalo, že některé obory, jako např. Řezník – uzenář zcela zaniknou. Tou dobou byl předsedou Sdružení učňovských zařízení Petr Lacina, ten

navrhoval zavedení stipendijního odměňování nejlepších učňů a věřil, že to pro ně bude motivační. V dnešní době se stipendijním odměňováním můžeme na učilištích setkat, bohužel se to netýká všech oborů. Za podpory firemních stipendií, jejichž průkopníkem byla firma Metrostav, bylo v roce 2008 vyučených více. Stipendijní programy se ukázaly jako smysluplné.

V roce 2009, když vláda schvalovala Akční plán podpory odborného vzdělávání, se naplno rozjela ekonomická krize. V té době se dařilo i naplnit učňovské obory relativně dobře na kapacitu téměř 40 tisíc učňů, tím pádem se nenaplnily černé scénáře, které odhadovaly počty žáků nastupujících do prvních ročníků o dost nižší. Velký podíl na tomto nárůstu bylo již zmíněné zavedení firemních a krajských stipendií. Díky tomu měli o studium na učňovských školách velký zájem hlavně žáci ze sociálně slabších rodin. Rodiče ovlivnila vidina vynaložení minimálních finančních prostředků za studium. Objevila se ale i kritika, že není dobré žáky motivovat pouze finančně. Ne na všech školách a učilištích byly podmínky stejné a některé školy se cítily znevýhodněny. I přes tuto skutečnost stipendia dále fungovaly a fungují nejen u nás, ale i v Evropě (Učitelské noviny, 2010).

V roce 2010 se začal měnit názor na důležitost všeobecného vzdělání a začalo být uznáváno i odborné vzdělání pro vývoj fungování společnosti. Příčinou nezájmu o učňovské školství je celá řada. Žáci vycházející ze základní školy nemají mnohdy reálnou představu o své budoucnosti. Mnohdy ani rodiče tuto představu nemají, a i přes jeho špatné studijní výsledky, tlačí žáka na střední školu. Ve finále bere učiliště jako nouzi, přitom je v některých oblastech toto vzdělání nenahraditelné.

V následujících 3 bodech shrnul vyjádření ředitel SOŠ a SOU řemesel Kutná Hora, Antonín Hasík, který se se současnou situací učňovského školství nehodlá smířit.

1. Údajně nízká úroveň

Ze základních škol začali ve velkém odcházet na víceletá gymnázia nadaní žáci, tím pádem na základních školách zůstali ti průměrní.

„Těm pak střední školy nabízejí nepřeborné množství maturitních oborů. Přijímací zkoušky se často nedělají, nejhorší prospěch pro přijetí není vymezen. Navíc v naší společnosti panuje ne zcela oprávněná představa, že maturita je prvním krokem

k snadnému životu. A rodiče vždy chtějí pro své děti to nejlepší. Kdo se za těchto podmínek hlásí do učebních oborů? Kromě skutečných zájemců jsou to obvykle žáci s vesměs nízkými studijními předpoklady, často žáci, kteří za sebou mají neúspěšný studijní pokus, někdy i dva.“

2. Nejlepším vzdělavatelem je zaměstnavatel

S tímto názorem se jistě souhlasit nedá. Ne vždy je zaměstnavatel skutečný odborník a profesionál ve svém oboru, který umí své poznatky, znalosti a zkušenosti přenést do své praxe.

„Pokud tuto myšlenku dovedeme do důsledků (a zůstaneme při tom na školské půdě), mohli bychom tvrdit, že nejlepším systémem pro přípravu učitelů je přijmout nevystudované učitele a nechat je učit. Že tento názor je neudržitelný, je zřejmé. Nejprve musí být teoretická příprava, pak praxe ve „skleníkových“ podmínkách fakultních škol, pokračujeme v „obyčejných“ školách pod dohledem a za pomoci zkušených učitelů a pak teprve samostatná práce. Jinak to nejde. A podobné je to i ve středním odborném školství. Celé odborné (nejenom učňovské) školství přitom úzce spolupracuje s regionálními zaměstnavateli, sleduje jejich potřeby a vývoj trhu práce. Není ale jeho úkolem připravit žáka pro vykonávání konkrétní pracovní pozice u konkrétního zaměstnavatele. To skutečně nejlépe zvládne zaměstnavatel sám. Ale jenom u těch uchazečů, kteří mají ze školy potřebné základy.“

3. Nezaměstnanost vyučenců

Ze statistik vyplývá, že k nárůstu nezaměstnanosti přispívají absolventi učilišť nejvíce.

„Ale – kdo zkoumal, kromě samotné absolvované školy, z jakého sociokulturního prostředí tito nezaměstnaní pocházejí? Pracují jejich rodiče, pracují jejich příbuzní? Jaké mají pracovní předpoklady a zkušenosti? Je pro ně na trhu práce uplatnění? Chtějí pracovat? Příčiny nezaměstnanosti vyučenců je nutné posuzovat komplexně, a pak teprve vynášet soudy.“

Naopak podle statistik je zřejmé, že absolventi gymnázií k nárůstu nezaměstnanosti nepřispívají. Z toho vyplývá, že všeobecné znalosti se stále nechají na trhu práce dobře uplatnit.

„Poněkud se při tom zapomíná, že drtivá většina gymnazistů pokračuje ve studiu. Je ale studium na vysoké škole (z nichž některé už dnes přijímají každého, kdo se přihlásí) tím skutečným uplatněním na trhu práce? Kde je sledováno procento nezaměstnaných absolventů gymnázií vztahované ne k celkovému počtu absolventů, ale pouze k těm, kteří nešli studovat? Jsou i tato čísla pro absolventy gymnázií tak příznivá? Navíc – zdaleka ne každý je schopen náročné studium na gymnáziu úspěšně absolvovat.“

Ředitel školy SOŠ a SOU řemesel Kutná Hora Antonín Hasík jistě nevyčerpal všechny problémy týkající se středního školství. Ani v tomto článku nevyzdvihl ani neznevýhodnil důležitost gymnázií oproti ostatním středním školám. Zaměřil se na tři důležité věci.

1. *„Že naše střední školství bude nejlépe fungovat tehdy, pokud se budou harmonicky a proporcionálně vyvíjet všechny jeho složky, a to i s ohledem na naše tradice.“*

2. *„Že některé věci nejsou tak jednoduché, jak to vypadá na první pohled.“*

3. *„Že je za pět minut dvanáct.“*

„Antonín Hasík, ředitel SOŠ a SOU řemesel Kutná Hora“ (Učitelské noviny, 2010).

Dalším důležitým krokem v odborném zadání byla reforma závěrečných učňovských zkoušek. Ta probíhala v letech 2009-2012 v projektu MŠMT pod názvem „Nová závěrečná zkouška“. Smyslem tohoto projektu bylo sjednotit a ucelit závěrečné učňovské zkoušky. Hlavním přínosem pro školy jednotného zadání bylo ukázat výstupní požadavky na jednotlivého žáka. Učitelé se mohli zapojit, vznést své připomínky, názory a požadavky k zadání a obsahu témat závěrečných učňovských zkoušek. Přínosem pro žáky bylo stejné zadání a hodnocení podle jednotných pravidel. Zaměstnavatelé se mohli také do tvorby obsahu zapojit. Do té doby fungovaly závěrečné zkoušky tak, že si je každá škola připravovala a vyhodnocovala samostatně. Opravdu můžeme hovořit o reformě závěrečných učňovských zkoušek, jako o smysluplném projektu.

Projekt, který předcházel národnímu projektu „Nová závěrečná zkouška“ se jmenoval „Kvalita I.“. Tento projekt probíhal v letech 2005-2008 a byl prakticky ověřován na vybraných školách pro učební obory kategorie H. V rámci navazujícího projektu „Nová závěrečná zkouška“ byla v letech 2009-2012 vytvořena jednotná zadání závěrečné

učňovské zkoušky pro učební obory kategorie E (NÚV - Národní ústav pro vzdělávání, 2012).

Před deseti lety proběhla v Praze diskuse, která se zabývala problematikou učňovského školství pod názvem „Přežijí učiliště rok 2020“. V diskuzi byly návrhy jak vytvořit učňovské školství prestižnější. Zde byly diskutovány hlavní příčiny upadajícího zájmu o studium na učňovských školách. Jednou z příčin byl zmiňován demografický pokles žáků a stále vysoká nabídka středních škol. I pro rodiče se zdál výběr učňovské školy jako poslední možnost v případě, že se jejich dítě nedostane na střední školu. Během diskuse padaly návrhy, jak zlepšit prestiž učňovských škol a naplnit tak učební obory. Zjistilo se, že firmy u žáků postrádají a požadují umět pracovat v kolektivu, přizpůsobit se okolí, mít odpovědnost za zadané úkoly, chuť se učit a dále se vzdělávat. Dále byla snaha více prohloubit spojení školy s praxí ve firmách, aby mistři odborného výcviku a učitelé odborných předmětů lépe znali prostředí ve firmách, pro které žáky připravují. V neposlední řadě zvýšit platy mistrů odborného výcviku. Toto je dlouhodobý problém, jelikož kvalifikovaní mistři odborného výcviku jsou finančně podhodnocováni. Této diskuse se mimo jiné zúčastnili následující odborníci a k problému se vyjádřili takto:

Miroslav Procházka, ředitel Národního ústavu odborného vzdělávání, řekl: „V učilištích je dneska 32 procent populačního ročníku. Když se podíváte na mezinárodní srovnání, tak jenom tři země z těch vyspělých mají v těchto oborech víc dětí. Ostatní méně, a přesto jejich ekonomika funguje. Z hlediska budoucích potřeb je dětí na učilištích podle mého názoru pořád ještě mnoho.“

Jana Straková, odbornice ze sociologického ústavu Akademie věd, řekla: „Česká republika díky velkému počtu žáků v odborném vzdělávání má až zázračně malý podíl dětí, které předčasně odcházejí ze vzdělávacího procesu. To je velká přednost, o kterou bychom se neměli připravit. Ale také to znamená, že ten systém je málo pružný a absolventi jsou více ohrožení nezaměstnaností. Je třeba hledat vhodný poměr mezi všeobecným a odborným vzděláním.“

Martin Klusáček, personální ředitel ACO Industries, k. s., řekl: „Přimlouval bych se za zevšeobecnění učňovského vzdělávání. Jsme strojírenská firma a potřebujeme strojaře. Je nám jedno, jestli je to zámečnick, obráběč, svářeč nebo cokoli. Musí umět číst technické

výkresy, aby si dokázal představit, co je to za součástku a musí mít jistý fortel. Když mluvíme o větším podílu všeobecného vzdělání, nemáme na mysli látku z gymnázia. Ale třeba schopnost číst s porozuměním.“

Peter Sokol, spolupracovník EDUin a moderátor diskuse, řekl: „Ať o učňovském školství a potřebě technického vzdělání oficiálně říkáme cokoli, nakonec stejně úspěšnost základní školy posuzujeme podle toho, kolik dětí se z ní dostalo na gymnázium. Dítě, které odešlo na truhláře nebo malíře pokojů, vnímá škola i veřejnost jako vzdělávací neúspěch. A pak si stěžujeme, že máme málo řemeslníků“ (EDUin - informační centrum o vzdělávání, 2010).

Z názoru těchto odborníků vyplývá, že v porovnání s okolními vyspělými zeměmi, je žáků na učilištích dostatek, a proto není nutné toto procento nějak extrémně zvyšovat. Bohužel realita je taková, že pokud se učeň úspěšně vyučí, tak v daném oboru stejně nezůstane. Hlavním z důvodů u většiny profesí je špatné finanční ohodnocení při velkém pracovním nasazení. Jako příklad můžeme uvést, že z vyučeného kuchaře se stane řidič kamionové dopravy s daleko vyšším platem. Případně vyučení řemeslníci ihned po absolvování školy odcházejí pracovat do zahraničí. Tudíž kvalifikovaných pracovních sil je na našem trhu práce velký nedostatek. A ekonomové se obávají, že se každým rokem bude situace zhoršovat. Situace by se zřejmě, dle mého názoru, mohla zlepšit zvýšením platového ohodnocení.

Vyhláškou číslo 27/2016 o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných bylo zavedeno společné vzdělávání žáků bez rozdílu. Tomuto sloučení se zkráceně říká inkluze. Jednoduše řečeno začlenit zdravotně handicapovaného žáka nebo talentově nadaného do běžné školy (základní, střední, učiliště) a vzdělávat je individuálně. Inkluze ve školství běží již několik let a názory se různí. Nejvíce negativ a připomínek je ze strany učitelů a z pedagogicko-psychologických poraden. Poradny si stěžují na velikou administrativu, která je s tímto spojena (Zákony pro lidi - Sběrka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění, 2016).

II. EMPIRICKÁ ČÁST

2. Vymezení výzkumného problému

Hlavní problematikou, na kterou se bakalářská práce zaměřuje, je učňovské školství v Písku. V rozhovorech a analýze dokumentace se práce zaměřuje na to, jak pohlíží respondenti na současné učňovské školství a jaké vidí výhody a nevýhody. V průběhu zpracování bakalářské práce bude použita metoda kvalitativního výzkumu, zejména technika polostrukturovaných rozhovorů. Další použitou metodou je analýza primárních dokumentů, archivních pramenů a ostatní dochované písemné, elektronická a tištěné dokumentace. Rozhovory s respondenty probíhaly většinou osobně, ve škole a na veřejných místech.

2.1 Výzkumné cíle práce

- Cílem práce je pomocí provedeného výzkumu konfrontovat historii a současnou realitu učňovského školství v Písku.
- Dalším cílem práce je najít hlavní rozdíly z hlediska historie a současnosti učňovského školství v Písku.
- Posledním cílem této práce je zmapovat pomocí rozhovorů pohled bývalých žáků učiliště na vzdělávání v době, kdy studovali a jejich pohled na nynější vzdělávání učňů v Písku.

2.2 Výzkumné otázky

- Jak se vyvíjelo učňovské školství v Písku?
- Připravilo Vás učiliště v Písku na vaše budoucí povolání?
- Jaký je Váš pohled na současnou situaci učňovského školství v Písku?

3. Metodika výzkumu

Výzkum byl realizován na podkladě kvalitativního výzkumu. Byly stanoveny výzkumné otázky a data byla získávána z rozhovorů s bývalými žáky, studiem pramenů primární povahy - kronik a rozborem písemné komunikace. Jak uvádí Reichel (2009, s. 125) „studium dokumentů nám umožňuje sledovat u zkoumaných fenoménů hlavně rozsáhlé i minulé časové úseky, jejich vznik a existence, na příčinách či tvůrcích nezávislé.“ Studium dokumentů tak umožňuje získat základní data v kontextu historického vývoje a dál s nimi pracovat. Reichel také upozorňuje, že je důležité dokumentu porozumět a následně ho vhodným způsobem interpretovat (Reichel, 2009).

3.1 Rozhovor

Při získávání výzkumných dat pomocí rozhovoru byly použity především otevřené otázky. Polostrukturovaný rozhovor byl dopředu připraven s tím, že byl ponechán dostatek prostoru na vlastní vyprávění respondentů. Dále byly pokládány doplňující otázky, které vyplynuly z konkrétních odpovědí. Chrátka uvádí, že polostrukturovaný rozhovor je kompromisem mezi strukturovaným a nestrukturovaným rozhovorem. U polostrukturovaného rozhovoru můžeme respondentům nabídnout i různé alternativy odpovědí, ale především vyžaduje jejich vlastní vyjádření a zdůvodnění jejich pohledu na problematiku (Chrátka, 2016). Reichel doplňuje, že hlavním rysem polostrukturovaného rozhovoru je jeho částečná připravenost dopředu, ale není stanoveno přesné pořadí otázek nebo témat. Tazatel má také možnost v průběhu rozhovoru otázky modifikovat nebo pokládat další doplňující otázky (Reichel, 2009).

3.2 Kódování rozhovorů

Kódování rozhovorů v kvalitativním výzkumu popisuje J. Hendl takto: „Kódování znamená stálé srovnávání fenoménů, případů, pojmů atd. a formulaci otázek ohledně textu (proces nepřetržitého srovnávání). Přitom se k částem empirického materiálu přiřazují označení neboli kódy, které jsou nejdříve pojmově velmi blízké textu a později se stávají stále abstraktnější“ (Hendl, 1999, s. 195).

Přepsané rozhovory byly posléze analyzovány a kódovány. Tento proces se nazývá otevřené kódování. J. Strauss popisuje otevřené kódování jako: „...část analýzy, která se

zabývá označováním a kategorizací pojmů pomocí pečlivého studia údajů. Během otevřeného kódování jsou údaje rozebrány na samostatné části a pečlivě prostudovány, porovnáním jsou zjištěny podobnosti a rozdíly a také jsou kladeny otázky o jevech údajů reprezentovaných“ (Strauss, Corbinová, 1999, s. 43).

Opakující se názory respondentů byly v otevřeném rozhovoru seřazeny. Tím vznikly pojmy, které se s názory nějak shodovaly. Na základě těchto pojmů, vznikly kategorie, které J. Strauss nazývá kategorizace. Doslova uvádí: „*Proces seskupování pojmů, které se zdají příslušet stejnému jevu“ (Strauss, Corbinová, 1999, s.45).*

3.3 Výzkumný vzorek

Rozhovory byly provedeny se 6 respondenty (3 ženy, 3 muži).

- Paní Vlasta studovala na učilišti v Písku v letech 1967-1970 obor Prodavačka smíšeného zboží. Po vyučení pracovala několik let jako prodavačka. Potom pracovala až do důchodu v pohostinství.
- Pan Petr studoval na učilišti v Písku v letech 1981-1984 obor Truhlář-nábytkář. Po doplnění dalšího vzdělání, pracoval jako učitel odborných předmětů SOŠ a SOU Písek.
- Paní Libuše studovala na učilišti v Písku v letech 1990-1993 obor Prodavačka smíšeného zboží. V této profesi pracovala 10 let, potom začala soukromě podnikat v jiném oboru.
- Pan Jindřich studoval na učilišti v Písku v letech 1992-1995 obor Automechanik, zůstal věrný oboru a v tomto oboru již 25 let podniká.
- Paní Jana studovala na učilišti v Písku v letech 1995-1998 obor Kuchař-číšník pro přípravu pokrmů. Po doplnění vzdělání, podniká v pohostinství.
- Pan Martin studoval na učilišti v Písku v letech 2000-2002. Nastoupil na obor Automechanik. Po 2 letech studium ukončil. Doplnil si kvalifikaci a pracuje jako řidič z povolání.

4. Výsledky výzkumného šetření

Následující kapitola je zaměřena na první výzkumnou otázku. Poskytuje ucelený pohled na vývoj učňovského školství od roku 1881 do konce 19. století.

4.1 Historie školy

Po prostudování archivních dokumentů (školního archivu a kronik školy SOŠ a SOU Písek) můžeme konstatovat, že první žáci Živnostenské pokračovací školy usedli do lavic 1. října 1881, aby zahájili první dny školy a připravovali se na budoucí řemeslná povolání. Jak se píše v díle Augusta Sedláčka:

„Tato pokračovací škola založena byla roku 1881 a nově upravena ministerským výnosem roku 1884. Tehdy chodilo 123 učňův do dvou tříd. K tomu přidána roku 1885 přípravná třída. Škola rozšířena r. 1906 na trojtřídní. Ve školním roce 1912 bylo celkem 9 tříd s jedenácti odděleními kreslení. Odborná oddělení byla pro obuvníky, krejčí, řemesla stavební, řemesla mechanická. Žáků bylo 412.“ (Sedláček, 1913, str. 265).

Samotné rozhodnutí zřídit pokračovací školu bylo dáno usnesením ministerstva školství ve Vídni v dubnu r. 1912. Prvním místem v Písku, které ožilo živnostenskoučňovským hlaholem byly prostory, kde se ještě do nedávna nacházela Obchodní akademie, tedy v Karlově ulici. Posléze se pokračovací škola ještě několikrát stěhovala a její jednotlivé třídy byly rozmístěny takřka po celém městě. V roce 1939 dala odborná škola živnostenská ke schválení plány na stavbu vlastní budovy. Tato stavba byla povolena 13. 12. 1939 a jako stavební místo bylo vybráno bývalé tržiště nedaleko nemocnice (dnešní Střední průmyslová škola v ulici Karla Čapka). Na stavbě pracovali převážně učni a 26. 1. 1942 byla škola otevřena. Dostala název Základní škola odborná – později Základní učňovská škola. Na základě reorganizací byla však do stejné budovy přesunuta i Střední průmyslová škola a škola strojnická z Českých Budějovic. I když se původní prostory zvětšily přestavbou, stala se budova pro obě školy nedostačující. Proto v roce 1952 byla učňovská škola přemístěna do 3. podlaží budovy reálky Komenského 20. A v roce 1953 se přestěhovala do 2. poschodí budovy bývalého gymnázia v Komenského ulici 86 v Písku.

Z dokumentu o historii učňovské školy se dozvídáme, že zápis probíhal od 15. září do 30. září a od 1. října se začalo vyučovat. Vyučování bylo bezplatné, pouze zápis činil 50 krejcarů. Výuka probíhala od 1. října do 30. dubna. Zajímavě byla členěna výuka. Týdenní rozvrh byl organizován v neděli od 9 do 12 hodin. V pondělí, úterý ve středu a ve čtvrtek pak od 6 do 20 hodin. Prázdniny byly 4. října, 19. listopadu. Vánoční prázdniny od 24. prosince do 2. ledna. Dále pak o třech masopustních dnech. Velikonoční prázdniny byly od zeleného čtvrtka do úterka po svátcích a dále o výročním trhu. Teoretická příprava, která probíhala ve škole, byla úplně oddělena od praktické. Tu garantovaly jednotlivé cechy velmi pozorně a pečlivě sledovaly její úroveň. Teoretická výuka byla organizována přibližně stejným způsobem jako dnešní. Vyučování probíhalo dopoledne i odpoledne. Nad názvem i obsahem některých předmětů se můžeme dnes pousmát, ale druhá polovina 19. století je brala velmi vážně. Jako příklad uvádím předměty, které se učily v roce 1884:

- Počátky kreslení od ruky.
- Měřičství a geometrické rýsování
- Stavitelská řemesla
- Strojnická řemesla.
- Umělá a drobná řemesla
- Písemnosti
- Živnostenské počty
- Krasopis
- Počty
- Český jazyk
- Zeměpis
- Účetnictví
- Náboženství

Písecký okresní archiv uchovává dokumenty vážící se k Živnostenské škole. Díky tomu můžeme tedy nahlédnout, jaké předměty se vyučovaly a jaká byla skladba žáků ve školním roce 1884/1885. Do prvních ročníků nastoupili žáci těchto oborů. Truhlář, Kovář, Kolář, Obuvník, Krejčí, Štětkař, Pekař, Kartáčník, Zámečník, Malíř, Nožíř, Řezbář, Sedlář

a Cukrář. Celkem do školních lavic usedlo 78 žáků. Ve druhém ročníku bylo 45 žáků a byl složený z těchto řemesel. Cukrář, Truhlář, Obuvník, Krejčí, Zámečnick, Sedlář, Zhotovitel hudebních nástrojů, Natěrač, Řezník, Řezbář, Klempíř. O deset let později byla výuka organizována jinak. Měla již pět tříd. Dva první ročníky, dva druhé a jedna třída byla přípravná pro následné studium (Zdroj: Historie školy zpracovaná Mgr. Ivou Kocmanovou a Mgr. Vratislavem Měchurou k výstavě 130 let učňovského školství v Písku).

Při studiu „Školního řádu z roku 1884/1885“ můžeme konstatovat, že se již nepodobá dnešnímu školnímu řádu. Pro představu, jak vypadal školní řád, přikládám následující ukázkou:

1. *„Každý učeň povinen jest v určitý čas do školy přijíti, aby opožděním vyučování nerušil.*

2. *Na cestě do školy, jakož i v domě školním má se tiše i mravně chovati. Zakazuje se povyk dělati na veřejných místech, kudy lidé chodí.*

3. *Ve školní budově nedovoluje se křičeti, dupati ani jakýmkoli způsobem pořádek rušiti. Potká-li učeň některou nadřízenou osobu, má ji slušně pozdraviti, jak toho úcta k představeným vyžaduje.*

4. *Při vstoupení do školní světnice pokloní se přítomnému učiteli a posadí se bez rušení pořádku na vykázané místo.*

5. *Žádný učeň není oprávněn před vyučováním ke stolu, tabuli neb vyvěšeným vyučovacím prostředkům choditi aneb dokonce snad je poškoditi.*

6. *Každý povinen jest spokojiti se místem, jež mu vykázano bylo; i nedovoluje se místo libovolně si vyměňovat, neboť se tím pořádek ruší.*

7. *Před vyučováním připraví si učeň vše, čeho k učení potřebuje; takto zamezí se veškerá výtržnost a nepozornost.*

8. *Komu pro důležitou příčinu včas do školy přijíti možno nebylo, má to učiteli po vyučování řádně ohlásiti.*

9. *Vstoupí-li do třídy některý učitel, mistr neb jiná nadřízená osoba, vstanou učňové, slušně se ukloní a pak se tiše zase na místa posadí“ (Zdroj: školní archiv SOŠ a SOU Písek).*

Jistě tyto řádky vyvolají úsměv a malé zamyšlení nad tím, zda by se něco z tohoto řádu hodilo i v dnešní době. Z toho vyplývá, že se hodně kladl důraz na slušné chování a dobré mravy. Dnešní školní řád samozřejmě také ukládá povinnost přijít na vyučování včas, a pokud se tak nestane, musí se žák omluvit vyučujícímu nebo třídnímu učiteli. V dnešní době se již žáci vyučujícímu neklaní, ale při příchodu vyučujícího do třídy povstanou a tím dají najevo pozdrav. Možná kdyby se dnes museli žáci také při pozdravu uklonit, měli by k vyučujícímu větší úctu a respekt.

Co se asi dělo, pokud žák školní řád nerespektoval a nějakým způsobem se proti němu provinil? K tomu nám zase pomůžou dochované archivní dokumenty, v kterých se můžeme dočíst, jak se řešilo špatné chování. Následující citace je z roku 1892. „*Josef Matouš, 16 let, kartáčník: přivázal za jednu nohu jiného žáka k lavici. Jan Illich, 16 let pilníkář: přišel tak opilý, že nemohl na nohou státi, jest drzí, opět musel být ze školy odstraněn. Břetislav Němeček, 15 let, obuvník: dareba, z hodin mých vyloučen pro velice drzé chování, mezi hodinou odešel a byl venku asi půl hodiny a kouřil. On pokazí ostatní. Antonín Hañas: při vyučování nedává pozor, do školy chodí velmi brzy, by mnoho zatopil, že ve škole nemůže se vydržet. Šikovný žák*“ (Zdroj: školní archiv SOŠ a SOU Písek).

Ve školním archivu se objevil unikátní dokument výučního listu z roku 1894, který škole věnoval dlouholetý učitel odborných předmětů pan Mgr. Richard Uher. Zde je ukázka zmíněného dokumentu.

Obrázek 2: Výuční list z roku 1894



Zdroj: školní archiv SOŠ a SOU Písek

5. Učňovské školství v Písku ve 20. století

Trojtřídní odborná škola vznikla v roce 1906 a do této školy chodili žáci, kteří se učili na obuvníky, krejčí, řemesla stavební a řemesla mechanická. V roce 1908 vznikla samostatná pokračovací škola, která měla dva ročníky. Gremiální škola kupecká byla od roku 1924 připojena k veřejné obchodní škole. Součástí této školy byla až do roku 1945. Ve školním roce 1920/1921 byla učňovská škola truhlářů umístěna v suterénu dnešní základní škola Husova. V roce 1939 měli v přízemí základní školy svoje učebny knihaři a čalouníci. Úřední názvy těchto učilišť se často měnily, právě tak jako jejich zřizovatelé. Jedním z hlavních dokumentů školy je i kronika. Ve 20. letech minulého století zaznamenala účast na výstavách učňů. O jejich důležitosti svědčí účast významných zástupců pro zvelebování živností a živnostenské komory v Plzni. Odborných učitelů z Vídně, redaktoru časopisu Otavan, ale i hostů z Philadelphie a z Ohia v USA (Zdroj: školní archiv SOŠ a SOU Písek).

5.1 První polovina 20. století na učilišti v Písku

Ve 30. letech 20. století se žáci zúčastňovali výstav, na kterých se prezentovali široké veřejnosti a představitelům a zástupcům měst a výkonných orgánů. Situace učňovského školství v poválečných letech nebyla jednoduchá, ale již v roce 1949 se učni předvedli se svými pracemi, které prováděli ve školních dílnách na výstavě, která se konala ve dnech 20. až 30. 6. 1949 za účasti představitelů národních výborů. Tuto výstavu navštívili odborní učitelé z jiných škol a měla velký úspěch. První zmínky o společenských akcích učňovské mládeže v 50. letech jsou z roku 1953. Konaly se tzv. „Radostné dny“, spojené s výstavou prací a programem pro rodiče. Ti se mohli seznámit s výsledky svých dětí, s životem ve škole a internátě. Ve školním roce 1954/1955 se konala výstava prací oboru Instalatér, Klempíř, Tesař a Zedník. Zápisy rodičů v návštěvní knize svědčí o jejich spokojenosti a vděčnosti za péči. Tyto zápisy jsou uvedeny v kronice, která je majetkem školy. Většinou kroniky psali učitelé českého jazyka a díky nim a jejich znalostem českého jazyka se zde můžeme dočíst zajímavé události. Díky jejich snaze se podařilo zdokumentovat učební obory, počet žáků a zaměstnanců školy (Zdroj: školní kronika SOŠ a SOU Písek).

5.2 Druhá polovina 20. století na učilišti v Písku

Prudký vzestup učňovského školství v Písku byl zaznamenán ve 2. polovině 20. století. Nové průmyslové podniky a národní hospodářství věnovaly velkou pozornost výchově učňovské mládeže. Ve školním roce 1958/1959 byla zrušena učňovská škola místního hospodářství, která připravovala teoreticky i prakticky. Zřízena byla učňovská škola pouze pro teoretickou přípravu. Tu řídil KNV v Českých Budějovicích a od 1. 1. 1959 školský odbor v Písku. Ředitelem školy se stal Jaroslav Trubka, který vedl školu až do důchodu v roce 1978. Za jeho vedení získala škola Veřejné uznání za výsledky a příkladný vztah k práci. Ve 12 třídách se učilo v prvním až třetím ročníku 142 zedníků. V oborech kovodělných byl otevřen první a druhý ročník pro 31 elektroinstalatérů, první a druhý ročník pro 22 instalatérů, první ročník pro 8 klempířů. Z textilních oborů se v prvním a druhém ročníku učilo 42 pletařek a pro obor Prodavač potravinového zboží se v prvním a druhém ročníku učilo 71 učňů. Žáci oborů stavebních a kovodělných navštěvovali jeden týden školu a jeden týden pracoviště. Žáci oborů Pletař a Prodavač střídali tři dny teoretickou výuku a tři dny praktickou výuku. Žáci třetích ročníků docházeli do školy jednou týdně. V dalších školních letech začaly přibývat obory Tesař, Automechanik, Prodavač průmyslového zboží. Textilní obory se rozšířily o obor Švadlena prádla a Přadlák. Ve školním roce 1965/1966 navštěvovalo školu 629 žáků. Škola měla 12 oborů a učilo se pro 41 podniků z 5 okresů. K novým oborům přibyl obor Kominík. Ten byl na škole až do roku 1970 a opět byl obnoven v letech 1976/1978. Přes drobné přesuny se ve stavebních oborech podle požadavků plánovaného nábory počet žáků stále zvyšoval a ve školním roce 1970/1971 dosáhl počtu 775 (Zdroj: školní kronika SOŠ a SOU Písek).

5.2.1 Vývoj na učilišti v Písku v 70. až 90. letech 20. století

Kromě výuky se v 70. letech 20. století začala rozvíjet zájmová činnost a učni úspěšně měřili své síly se středoškoláky. Začali získávat přední místa v okresních a krajských soutěžích, soutěžích znalostních, recitačních, ve hře na hudební nástroje a ve sportovních disciplínách. Mezi další úspěchy patřila účast žáků na celostátních spartakiádách v Praze v letech 1965, 1970, 1975. Často pomáhali brigádnicky našemu národnímu hospodářství, např. při sběru brambor v okolních jednotných zemědělských

družstvech. Udržet teoretickou přípravu na vysoké úrovni vyžadovalo značné úsilí, protože materiální podmínky a vybavení školy nepatřily k nejlepším. Ve třiceti místnostech, kde se žáci učili, občas vybuchla kamna a museli prosit o další kbelík uhlí, aby vůbec sedm hodin ve škole vydrželi. Po odchodu ředitele Jaroslava Trubky do důchodu, byl na dva roky pověřen řízením školy Arnošt Firlinger. 1. září 1980 byl do funkce ředitel školy jmenován PhDr. Bohuslav Linhart. V létě tohoto roku bylo započato svépomocné budování ústředního vytápění školy. Učňové pod vedením učitelů stavebních oborů odpracovali desítky brigádnických hodin. 14. listopadu 1980 bylo úspěšně vytápění školy uvedeno do provozu. Prázdniny většinou sloužily k budování a zvelebování školy. Ve sklepních místnostech školy vznikl klub, sál pro stolní tenis. Venkovní prostor se změnil na víceúčelovou plochu pro odbíjenou, házenou a malou kopanou. Byl dokončen sportovní areál pro lehkou atletiku. Ve školním roce 1981/1982 začal vycházet školní časopis Plamínek. Dne 27. 3. 1982 se škola prezentovala prvním společenským plesem SOU Písek.

Budova učiliště nestačila pojmout velké množství žáků, proto se ve školním roce 1983/1984 osamostatnily textilní obory a jejich výuka se přestěhovala do zrekonstruované budovy dřívějšího konferenčního provozu n. p. JITEX – Elastika a později do budovy v Nádražní ulici jako samostatné SOU textilní Písek. V Komenského ulici zůstalo 525 žáků – 7 oborů. Zedník, Instalatér, Mechanik – opravář silničních vozidel, Stavební truhlář, Truhlář – nábytkář, Prodavač potravinového zboží a Elektromechanik.

Devadesátá léta jsou obdobím nevídaných změn v životě naší společnosti, velké změny se také začaly odehrávat na učilišti v Písku. Ve školním roce 1988/1989 a sice k 1. 10. 1988 odešel do důchodu dosavadní ředitel PhDr. Linhart a na jeho místo nastoupil ke stejnému datu Václav Hanus¹. Ten pracoval jako vedoucí výchovy učňů OSP Písek. Dne 2. ledna 1989 se změnil statut Učiliště. Jeho zřizovatelem se stal odbor výstavby JČKNV a provozovatelem OSP Písek s. p. Po stránce ekonomické bylo učiliště řízeno Okresním stavebním podnikem odboru školství JČKNV České Budějovice zůstalo jeho metodické řízení a kontrola. Název učiliště zůstal nezměněn, tzn. Střední odborné

¹ Zpracováno se souhlasem o poskytnutí osobních údajů

učiliště. Střediska pracovní výuky získala statut odloučených pracovišť SOU Písek (Zdroj: školní kronika SOŠ a SOU Písek).

5.2.2 Změny na učilišti v Písku po roce 1989 až do roku 1999

Přelomový rok 1989 neminul ani učiliště v Písku. Jak se můžeme dočíst z kroniky školy SOŠ a SOU Písek, bylo zde založeno Občanské fórum. Bylo vydáno prohlášení, na kterém byly požadavky jako např.:

1. Řešení problému řízení učilišť.
2. Pro učiliště nebyla dobrá koncepce desetileté školní docházky, byl dán návrh na návrat devítileté školní docházky.
3. Okamžité řešení problému se školním stravováním.
4. Nutnost přehodnotit mzdovou politiku.
5. Radikální omezení administrativních prací.
6. Podporovat systém dalšího vzdělávání.

To byl jen výčet některých požadavků. V devadesátých letech se na učilišti v Písku začaly ve velkém rozvíjet zájmové kroužky pro žáky. Díky tomu, že Písek má svůj lyžařský svah, tak pro žáky vznikl kroužek lyžování, stolní tenis, tenis, plavání, házená, střelba ze vzduchovky, fotbal, vodní turistika a kurzy pro řidiče malých motocyklů. Pod vedením vychovatelů se žáci během roku zúčastňovali turnajů a soutěží a odnášeli si umístění na předních místech. Ve velkém se na škole začaly pořádat výstavy, soutěže.

Zajímavý byl článek v novinách z dubna 1991, který poskytl ředitel Václav Hanus Píseckému deníku. Ten mimo jiné zmínil, že školu SOU Písek navštěvuje zhruba 900 žáků a že učiliště rovněž hledá kontakty na soukromé podnikatele doma, ale i v zahraničí. Dále zmínil, že učiliště SOU Písek se postupně vybavuje nejmodernější technikou včetně počítačů.

Ve školním 1991/1992 byl na učilišti zaveden čtyřletý učební obor s maturitou, a sice Obchodní pracovník. Praxi žáci vykonávali v prodejnách s potravinovým zbožím a výuka byla zaměřena hlavně na cizí jazyky ekonomické a administrativní předměty. Nejen o žáky bylo postaráno. V těchto letech se začaly pořádat i zájezdy pro pedagogické pracovníky, např. Belgie, Holandsko, Německo, návštěva Jižní Moravy. Obory, které se ve školním roce 1991/1992 na škole vyučovaly – Obchodní pracovník s maturitou,

Zedník, Tesař, Klempíř, Instalatér, Pokrývač, Truhlář nábytkář, Truhlář stavební, Mechanik opravář silničních motorových vozidel, Prodavač potravinového zboží, Kuchař číšník se zaměřením pro přípravu jídel. Učiliště navštěvovalo 865 žáků. Učilo se v 21 učebnách, a protože kapacita byla nedostačující, musely být 2 třídy umístěny mimo budovy učiliště SOU Písek. Výuka byla zabezpečována pro 108 organizací v Jihočeském kraji. Dne 1. 11. 1990 se stává učiliště samostatným právním subjektem, jehož zřizovatelem je MVČR – civilně správní úsek Praha. Od 1. 11. 1992 přešlo učiliště pod Ministerstvo školství ČR. V učilišti se začaly zavádět rekvalifikační kurzy pro dospělé zájemce. Na základě zákona č. 1/91 Sb. o zaměstnanosti, zákona č. 9/91 vyhlášky MPSV ČR č. 20/91 a č. 21/91 Sb. Patřily sem tyto obory – Instalatér, Zedník, Pokrývač, Truhlář, Kuchař, Číšník. Učiliště mělo i hospodářskou činnost, jako např. pronájem nebytových prostor, technické prohlídky, diagnostika, seřizování motorů a oprava vozidel, stavební práce, autoškola, obchodní činnost, přeprava materiálu, revize elektrických zařízení, sportovní a tělovýchovné kurzy. V roce 1993 učiliště v Písku zorganizovalo pro své zaměstnance zájezd na mezinárodní výstavu „Řemeslo bez hranic“, která se uskutečnila v Mnichově. Všichni zúčastnění zaměstnanci byli výstavou nadšeni a své poznatky uplatnili v teoretické i praktické výuce. V tomto roce také v Písku proběhla velká událost, a sice oslavy 750 let založení města Písku. Na náměstí se konal doprovodný program s příjezdem krále a žáci učiliště se tím pádem mohli prezentovat svými výrobky v oborech, pro které se učili.

Díky soutěžím, zájezdům, výstavám, odborným exkurzím u nás i v zahraničí se žáci i pedagogové mohli setkávat s novými trendy, technologiemi, materiály ve svých oborech a tím se zkvalitňovala výuka. Velká pomoc pro učiliště v Písku byla ze strany podnikatelů. Nejenom, že učilišti umožňovali praktickou výuku žáků, ale také finančně přispívali na hrazení nákladů za výuku.

S narůstajícím počtem žáků, přestaly být prostory učiliště v Písku na výuku dostačující, a proto bylo přistoupeno k rozšíření objektu dostavbou tělocvičny, počítačových a jazykových učeben včetně kabinetu pro učitele a kanceláře pro administrativní zaměstnance učiliště. Tato stavba byla zahájena v červenci 1994. Nebyl to jednoduchý projekt, protože bylo nutné novou budovu dokonale harmonicky sladit se starou historickou budovou. Byla tím zvýšena stavební náročnost projektu, ale sladila

se stará a nová část. Nejenom firmy se podílely na stavbě, ale velkou měrou se zde podíleli i žáci učiliště v Písku, kteří v rámci odborného výcviku provedli pod vedením svých mistrů veškeré klempířské práce, rozvody vody, kanalizaci a osazení zařizovacích předmětů a částečně se podíleli na pracích zednických, elektroinstalačních a truhlářských. Slavnostního otevření se budova učiliště dočkala 7. 3. 1996. Učiliště v Písku se tak stalo největším v Jihočeském kraji. Tou dobou navštěvovalo učiliště kolem 1038 žáků, o které se staralo 126 zaměstnanců. Ve vestibulu staré budovy učiliště v Písku byl v roce 1997 otevřen školní bufet a tím bylo žákům umožněno nejen dodržování pitného režimu, ale i zabezpečit jejich stravování. To byl dlouholetý problém. Žáci dost často během výuky učiliště opouštěli za účelem stravování. Ve sklepních prostorech byla vybudována kuchyně se školní restaurací, kde měli žáci oboru Kuchař, Číšník zajištěnu praktickou výuku. Zde se uskutečňovaly i barmanské kurzy pro začínající barmany. Dále byla vybudována moderní školní posilovna, kterou mohli žáci učiliště využívat během tělesné výchovy, ale i jako zájmový kroužek po vyučování. Školní rok 1998/1999 zaznamenal v Písku naprosté prvenství pro učiliště mezi ostatními středními školami. Jak se ze školní kroniky můžeme dozvědět, v tomto školním roce se do prvních ročníků přihlásilo 277 prváků. Tudiž za sebou zanechalo gymnázium, zemědělskou školu, průmyslovou školu, obchodní akademii a o dvě soukromé školy vůbec nebyl zájem, tudíž tyto školy ani první ročníky neotevřely. Stále se z kroniky můžeme dozvídat o velkých úspěších a zájmu žáků o obory, dobré umístění na soutěžích, sportovních aktivitách, které dobře reprezentovali školu. V únoru 1999 byl založen regionální cech pokrývačů, tesařů a klempířů. Cílem tohoto cechu bylo založení novodobých tradic. Cech si kladl za cíl sdružit řemesla v oblasti střech, ale také se podílet na výchově učňů a vykonávat dohled nad řádným provozováním živností (Zdroj: školní kronika SOŠ a SOU Písek).

5.2.3 Změna názvu učiliště v roce 1999 na SOU a U Písek

Ke změně názvu učiliště došlo 1. září 1999 a to na Střední odborné učiliště a Učiliště Písek. V říjnu 1999 se učiliště SOU a U Písek zúčastnilo v Českých Budějovicích na výstavišti výstavy „Škola a řemeslo“. Zde se učiliště SOU a U Písek mohlo prezentovat nejenom ukázkou oborů, ale i přímo ukázkou výrobků. K tomu byly spojeny i dny otevřených dveří na učilišti SOU a U Písek (Zdroj: školní kronika SOŠ a SOU Písek).

6. Učňovské školství v Písku v 21. století

SOU a U Písek se 1. ledna 2000 spojilo se SOU textilní Písek. V roce 2000 mělo učiliště 999 žáků a 40 tříd. Učiliště SOU a U Písek navštěvovali i ministři školství. Učiliště přijel v roce 2000 podpořit i ministr Eduard Zeman, který zahájil soutěž mladých architektů.

Ničivé povodně, které zasáhly do života tisíců lidí v roce 2002, se nevyhnuly ani městu Písek a jeho občanům. Velké škody voda napáchala ve Střední zdravotnické škole v Písku, a tak studenti prvních a druhých ročníků nástavbového studia se podíleli na začátku školního roku na odstraňování škod na této škole. V následujících letech nedošlo na učilišti k žádným výrazným změnám. Učiliště SOU a U Písek i nadále dobře prosperovalo a mělo dobré vztahy s píseckými podnikateli (Zdroj: školní kronika SOŠ a SOU Písek).

6.1 Změna názvu učiliště v roce 2005 na SOŠ a SOU Písek

Zatím již k poslední změně názvu učiliště na SOŠ a SOU Písek došlo v roce 2005. Dne 1. 1. 2006 bylo převedeno pod SOŠ a SOU Písek také učiliště na tř. Národní svobody v Písku. Na tomto učilišti se vzdělávali a dodnes vzdělávají žáci učebních oborů typu E. Tam patřily obory: Zámečnické práce a údržba, Zednické práce, Malířské, lakýrnické a natěračské práce, Květinářské práce, Kuchařské práce a Práce ve zdravotnických a sociálních zařízeních. Tyto obory byly ukončeny výučním listem. Nově pro školní rok 2007/2008 byl zařazen čtyřletý obor s maturitou Autotronik. O tento obor začal být nebývale velký zájem, jelikož se automobilový průmysl začal neustále vyvíjet a zdokonalovat, tak právě u této profese začala být jistota o uplatnění na trhu práce. Učiliště SOŠ a SOU Písek zajistilo žákům praxi nejen ve svých dílnách, ale i u soukromých podnikatelů v Písku zabývajících se automobilovou a opravárenskou činností, a tak žáci měli možnost poznat a naučit se nejnovější technologie a trendy v tomto oboru. V následujících letech navázalo učiliště SOŠ a SOU Písek partnerství se školami v Německu, které se i v nadcházejících letech osvědčily jako dobří partneři. Dále učiliště SOŠ a SOU Písek pokračovalo ve studijních cestách do Anglie. Cílem těchto cest bylo seznámit žáky s anglickými památkami, tradicemi Anglie a procvičení si jazykových znalostí. Dále se pro žáky začaly připravovat častěji nejen kurzy se zaměřením na sport, ale i kurzy outdoorových aktivit. Tyto aktivity se i do budoucna staly velmi oblíbené a pro žáky zajímavé. I nadále se učiliště SOŠ a SOU Písek zúčastňovalo soutěží, různých výstav

jako např. v Českých Budějovicích „Škola a řemeslo“, ale i samo pořádalo různé zajímavé akce, na kterých se žáci a učitelé mohli propagovat se svými výrobky. V lednu 2011 odešel do důchodu dlouholetý ředitel učiliště SOŠ a SOU Písek pan Václav Hanus, který měl velikou zásluhu na rozkvětu a rozvoji učiliště SOŠ a SOU Písek. Hlavně na začátku nového tisíciletí. Na jeho místo nastoupil pan Mgr. Milan Rambous², který se snažil v této tradici pokračovat (Zdroj: školní kronika SOŠ a SOU Písek).

6.2 Další aktivity učiliště SOŠ a SOU Písek

Díky obětavosti a velkému nadšení pro historii začala vyučující Mgr. Marcela Zájedová³ pořádat naučné programy o hrozbách holokaustu. O tyto programy začal být mezi žáky nebývale velký zájem, protože nejenže pořádala přednášky, ale také organizovala zájezdy do koncentračních táborů v Polsku, Rakousku a Německu. Díky této její obětavé činnosti byla dokonce odměněna Židovskou obcí. Toto není jediná aktivita této paní učitelky. Jak se ze školní kroniky můžeme dále dozvědět, další její zajímavou aktivitou pro žáky bylo jejich oslovení při hodině občanské výchovy a sice pojďme darovat krev, zachráníme život. To u žáků učiliště SOŠ a SOU Písek vzbudilo nebývalý zájem a s nadšením se této akce zúčastnili a nadále v této aktivitě sami pokračují. Na učilišti SOŠ a SOU Písek se to také stalo tradicí, každý rok se zájem opakuje a dokonce se našli i žáci, kteří začali darovat kostní dřev. Jak prozradila paní učitelka Zájedová v Píseckém deníku, z něhož článek je založen ve školní kronice „Jsem ráda, že žáci pochopili v této aktivitě důležitost a smysluplnost“ (Zdroj: školní kronika SOŠ a SOU Písek).

6.3 Současnost na SOŠ a SOU Písek

Zřizovatelem učiliště SOŠ a SOU Písek je Jihočeský kraj. Jedná se o školu státní, která poskytuje bezplatně střední vzdělání s výučním listem a střední vzdělání s maturitní zkouškou. Je zajištěna pro výkon budoucího povolání ve dvou čtyřletých maturitních oborech a sice obor Autotronik, Provoz a ekonomika dopravy. Má 17 tříletých oborů typu H a E pro více než 600 žáků a sice Zedník, Tesař, Instalatér, Pokrývač, Klempíř. U těchto oborů je možnost stipendijní podpory. Dále pak Mechanik opravář motorových

² Zpracováno se souhlasem o poskytnutí osobních údajů

³ Zpracováno se souhlasem o poskytnutí osobních údajů

vozidel, Truhlář, Kuchař, Číšník-servírka, Cukrář, Prodavač, Ošetřovatel – zde se jedná o nový obor, Zámečnické práce, Zednické práce, Květinářské práce, Kuchařské práce a Pečovatelské práce. Dále učiliště SOŠ a SOU Písek nabízí možnost získání po vyučení formou nástavbového studia maturitního vysvědčení, a sice Nábytkářská a dřevařská výroba, Stavební provoz, Podnikání – zde se jedná o studium dvouleté. Další možností je tříleté studium dálkovou formou zakončené maturitní zkouškou a sice obor Podnikání. Teoretická výuka probíhá ve třech budovách učiliště, které se nacházejí blízko centra města Písek. Hlavní budova sídlí v Komenského ulici, zde učiliště nabízí celkem 24 učeben z nichž je několik učeben odborných. Jde o počítačové učebny, odbornou učebnu pro Gastro obory a laboratoř pro výuku fyziky a chemie. Všechny učebny jsou moderně vybaveny jako např. internetové připojení, dataprojektor, interaktivní tabule. Druhá budova se nachází v ulici Na Spravedlnosti v Písku, tam škola nabízí 12 moderně vybavených učeben. Třetí budova, ve které probíhá teoretická a praktická výuka pro obory typu E se nachází na tř. Národní svobody v Písku. Zde žáci mají k dispozici moderně vybavené třídy vybavené dataprojektory a učebny pro praktickou výuku. Obor Aranžérské práce mají i svojí školní prodejnu, kde žáci prodávají své výrobky, o které je mezi zákazníky velký zájem. Obor Pečovatelské práce vykonávají praxi v zařízení pro seniory.

Odborný výcvik učiliště zajišťuje na odloučených pracovištích SOŠ a SOU Písek v partnerských školách a u smluvních podnikatelů v Jihočeském kraji. Obory skupiny Gastro provádí odborný výcvik ve vlastních provozech učiliště, jako je školní kuchyně, školní restaurace a školní cukrárna a u soukromých podnikatelů. Žáci těchto oborů se podílejí na zajištění společenských akcí. Stavební obory využívají pro odborný výcvik školní dílny v Písku a ve Strakonících a u soukromých firem. V rámci praktické výuky se podílejí na realizaci nových staveb, rekonstrukcí i oprav. Pro žáky oborů Truhlář se může učiliště SOŠ a SOU Písek pochlubit moderně vybavenými dílnami včetně pětiosého CNC stroje. Žáci oboru Instalatér a Klempíř mohou během studia získat zdarma svářečské kurzy. Pro obory Automechanik je zajištěn odborný výcvik ve školních dílnách vybavených diagnostikou, zařízením pro měření emisí a dalším vybavením pro servis automobilů. Ve vyšších ročnících je zajištěna praxe u soukromých podnikatelů (Zdroj: propagační materiály SOŠ a SOU Písek).

6.4 Aktivity a prezentace učiliště SOŠ a SOU Písek na veřejnosti

Během školního roku 2018/2019 proběhly odborné soutěže, na kterých žáci učiliště SOŠ a SOU Písek získali přední místa. Šlo o soutěže: „Vzdělávání a řemeslo v Českých Budějovicích“, „Regionální veletrh fiktivních firem v Příbrami“, „Gastrofest Budějovické mlsání“, „Regionální veletrh fiktivních firem v Plzni“, „Ekonomická olympiáda“, „Mistrovství ČR oboru Truhlář“, regionální soutěž „Písecké dortování“, „Automechanik Junior“, „Mezinárodní veletrh fiktivních firem v Praze“, „Horažďovický větrník“ a odborná soutěž ve Vodňanech – „Netradiční úprava kapra“. Samozřejmě žáci vynikali ve sportovních aktivitách a soutěžích. Jako např. v basketbalu, florbalu, v kopané a ve stolním tenisu (Zdroj: Výroční zpráva 2018/2019 SOŠ a SOU Písek).

6.4.1 Zahraniční aktivity

Ve školním roce 2018/2019 proběhl 18. ročník spolupráce s partnerskou školou řemesel v Geislingenu (Německo). Projekt měl za úkol prohloubit jazykové znalosti a dovednosti žáků obou škol. Dále pak proběhly vzájemné návštěvy pro žáky, jedna v Písku, druhá v Německu. Zde mohli žáci v rámci projektu navštívit bývalý koncentrační tábor v Dachau (Zdroj: Výroční zpráva 2018/2019 SOŠ a SOU Písek).

6.4.2 Další aktivity

Učiliště SOŠ a SOU Písek pořádalo během roku i zajímavé odborné exkurze, zde měli žáci možnost vidět nové trendy, moderní technologie, ale i se sami prezentovat a své poznatky a zkušenosti využívat v teoretické a praktické výuce. Dále učiliště SOŠ a SOU Písek zajišťovalo pro žáky kulturní akce, divadelní a filmová představení, ale i humanitární akci jako byl „Český den proti rakovině“. Důležitou akcí byl pro žáky „Ochrana člověka za mimořádných situací“. Zde se žáci na specializovaných pracovištích mohli seznámit s nelehkou prací a úkoly ČČK, HZS, ZZS, MÚ a dalšími organizacemi (Zdroj: Výroční zpráva 2018/2019 SOŠ a SOU Písek).

6.4.3 Projekty učiliště SOŠ a SOU Písek předložené, realizované, financované z jiných zdrojů

Učiliště SOŠ a SOU Písek v průběhu školního roku 2018/2019 využilo možnost realizovat projekty, které jsou financovány ze zdrojů EU.

Učiliště SOŠ a SOU Písek v průběhu školního roku 2018/2019 předložilo žádosti:

- GP Podpora práce s dětmi a mládeží – projekt „Spolupráce českých a německých studentů oboru truhlář“ – projekt v realizaci
- GP Stipendijní program pro učňovské obory – projekt „Stipendijní program pro učňovské obory – projekt realizován
- Dotační program Jihočeského kraje Podpora technického vzdělávání – projekt „Podpora firem při přípravě učňů stavebních oborů“ – projekt realizován
- Dotační program Jihočeského kraje Podpora technického vzdělávání – projekt „Kroužek CAD“ – projekt realizován
- Dotační program Jihočeského kraje LVVZ – „Podpora lyžařských výcvikových kurzů“

Předložené a schválené žádosti, realizované projekty:

- OP VVV – projekt „Šablony3“ – projekt v realizaci
- OP VVV – projekt „Implementace Krajského akčního plánu Jihočeského kraje I“ – škola partnerem s finanční účastí, projekt v realizaci
- Projekt „Podpora všeobecného, exekutivního a praktického vyučování žáků v gastronomii“ – škola partnerem projektu (IREAS), projekt v realizaci (Zdroj: Výroční zpráva 2018/2019 SOŠ a SOU Písek, str. 29).

6.5 Plány učiliště SOŠ a SOU Písek do budoucnosti

Jak prozradil ředitel učiliště SOŠ a SOU Písek Mgr. Milan Rambous⁴: „Jsou již vypracované projekty, které se týkají celkové rekonstrukce venkovního sportovního hřiště, nová moderní gastro učebna a rekonstrukce školní restaurace s novým vchodem, zateplení budovy Na Spravedlnosti.“ Jak ředitel učiliště dále prozradil, vše se odvíjí na finančních prostředcích, které škola má přislíbené. Jak pevně věří, všechny plány se snad podaří úspěšně realizovat (Rozhovor: Rambous).

⁴ Zpracováno se souhlasem o poskytnutí osobních údajů

7. Interpretace získaných údajů

V této kapitole na základě strukturovaného rozhovoru s respondenty byla získána odpověď na druhou a třetí výzkumnou otázku. Jak respondenty připravilo učiliště na jejich budoucí povolání a jak vidí situaci v současném učňovském školství.

7.1 Připravenost na budoucí povolání

Z rozhovoru s paní Vlastou se dozvídáme, že ona sama velice ráda vzpomíná na léta strávená na odborném učilišti. Považuje se za pečlivou studentku a na vyučování chodila vždy připravena. Nejrady měla praktickou výuku, kde si vybavuje především praxi v lahůdkách na náměstí, ale dodává že střídali za dobu praxe mnohem více provozoven. A právě „praxe“ je jeden z kódů, který můžeme vidět nejen u paní Vlasty. Dalším kódem v rozhovoru je „přístup pedagogů a mistrů“ Sama paní Vlasta vyzdvihuje jejich odbornost a lidský přístup. Doslova uvádí: *„Za tu dobu jsem poznala spoustu hodných lidí, kteří měli snahu nás hodně naučit nejen lásku k řemeslu, ale i lásku, úctu a respekt k zákazníkům“*. I díky tomu považuje přípravu na své budoucí povolání za velmi kvalitní. Po ukončení studia také nastoupila do svého oboru, kde pracovala do důchodu.

Stejný kód „přístup pedagogů a mistrů“ můžeme pozorovat i u další respondentky paní Libuše, která nešetří pozitivním hodnocením tehdejších učitelů, mistrů a samotné praktické výuky na SOU Písek. Doslova uvádí: *„Měli jsme několik úžasných učitelů, báječnou paní mistrovou, dodnes na ně ráda vzpomínám a jsem s nimi i nadále v kontaktu. Škola mě naučila spoustu praktických věcí, za které jsem dnes vděčná.“* V době jejích studií již měla příslibené pracovní místo v tehdejší organizaci Pramen, kde také probíhala praktická výuka. To vidí jako výhodu, jelikož nastupovala do známého prostředí. Jak sama uvádí, je škoda, že v dnešní době tento režim již neexistuje. Jak je patrné z jejích odpovědí, nejvíce a nejrady vzpomíná na mistrovou odborného výcviku, kterou by přála všem následovníkům.

I u pana Jindřicha, který nastupoval na obor Automechanik a pro obor se rozhodnul již na základní škole v sedmé třídě, tak u něj vidíme stejný kód „přístup pedagogů a mistrů“. Kromě toho se zajímal o auta a převážně o motokáry. Na svá učňovská léta vzpomíná velmi rád. Doslova uvádí: *„Na učiliště vzpomínám moc hezky, určitě jsem měl štěstí, že jsem narazil na hodné, pracovité a poctivé lidi, na spolužáky, na ředitele*

a *vedení školy*“. Bylo pro něj složitější skloubit výuku a jeho koníček, kterým byly motokárové závody, kterých se sám pravidelně účastnil. Nikdy se nesetkal s negativním postojem pedagogů ani ředitele školy, když individuálně žádal o uvolnění na závody. Sám popisuje pedagogický sbor jako poctivé a pracovitě lidi, kteří mu pomohli individuálně zvládnout výuku a podporovali ho v jeho koníčku. Ochotu učitelů a mistrů pak opětoval pečlivou přípravou a prospěchem s vyznamenáním. Nikdy nelitoval, že nemá maturitní zkoušku, a naopak je pyšný na svůj výuční list. Kladně také hodnotí tehdejší možnost praktické výuky přímo v různých autodílnách v ostrém provozu. Kromě kódu „praxe“, můžeme ještě pozorovat ještě kód „zájem o budoucí povolání“. Tento zájem je u respondentů dle jejich výroku zřejmý již před začátkem vstupu na učiliště.

Pan Petr se vyučil v oboru Truhlář-nábytkář. Vzpomíná, že to nebyla jeho první volba studovat na učilišti. Původně měl zájem o studium na gymnáziu, ale politická situace tehdejší doby mu toto studium neumožnila. Nakonec si zvolil tedy obor Truhlář. Doslova uvádí: *„Od mala jsem měl kladný vztah k práci se dřevem, a tak jsem se rozhodl, že půjdu na učiliště a vyučím se truhlářem. Hned v prvním ročníku jsem si tento obor velmi oblíbil.“* Vzpomíná především na mistra odborného výcviku, díky němuž si práci truhláře oblíbil a po ukončení byl připraven vykonávat řemeslo. U pana Petra jsou také pozorovatelné téměř všechny zvolené kódy, převládá „praxe“ a „přístup pedagogů a mistrů“. Velmi také oceňoval možnost přivýdělnku v rámci školní praxe. Studium celkově hodnotí kladně a po ukončení studia byl připraven na budoucí povolání. Ale rozhodl se pokračovat ve studiu, složit maturitní zkoušku a následně pokračovat na vysokou školu, tak aby mohl sám vyučovat na odborném učilišti jako učitel odborných předmětů. Dovednosti a vědomosti, které nyní předává svým žákům, stále čerpá i ze svých studentských let.

Stejný kód „praxe“ a „přístup pedagogů a mistrů“ je pozorovatelný i u další respondentky, paní Jany, která vystudovala obor Kuchař - číšník, ale uvádí, že škola jako taková jí moc nebavila, ale velmi kladně hodnotí praktickou výuku. Za dobu jejího studia se setkala s mistrovou i mistrem. Oba hodnotí jako kvalifikované lidi na svém místě. Díky nim se pro ní, tato profese stala srdcovou záležitostí. Hlavně díky praktické výuce byla velmi dobře připravena na budoucí povolání. Doslova uvádí: *„Praktický výcvik mě dobře připravil na mé budoucí povolání.“* Jelikož jejím dalším snem bylo si otevřít vlastní restauraci rozhodla se studovat dál a ukončit studium maturitní zkouškou. Nyní má svou

vlastní restauraci a jak sama říká nevyměnila by tuto práci za jiný obor. Sama se i nyní ráda postaví do kuchyně.

Pan Martin je z respondentů jediný, který odborné učiliště v oboru Automechanik nedokončil. Jeho výpovědi se také velmi liší od ostatní respondentů. Díky tomu, že učiliště nedokončil, nemůže zcela objektivně hodnotit, zda ho škola připravila na výkon budoucího povolání. Jak sám uvádí škola ho nebavila, až na praktický výcvik. Doslova uvádí: *„A když jsem viděl, jak se rodiče trápí a zbytečně vyhazují peníze za moje studium, tak jsem se rozhodl, že školu raději ukončím.“* Nedovedl se přinutit, aby se na výuku připravoval. Raději se tedy rozhodl školu předčasně ukončit, nastoupil do autoškoly a následně začal pracovat jako řidič z povolání, což ho baví. Jak je zřejmé z jeho výpovědi se u pana Martina potvrzuje jen kód „praxe“.

7.2 Současný pohled na učňovské školství

Paní Vlasta se při své práci v pohostinství setkávala se studenty oboru, kteří k ní docházeli na praxi. Bohužel se setkávala i s nezájmem o řemeslo a také mnozí studenti přiznávali, že se oboru věnovat nebudou. Dalším kódem, který se potvrzuje nejen u paní Vlasty je „nezájem žáků o řemeslo“. Doslova uvádí: *„Myslím si, že posledních několik let učňům chybí chuť pracovat a zájem o obor.“* Co jí velice mrzí je chybějící pokora studentů a slušné chování. Při jejich úvahách o budoucnosti učňovského školství se potvrzuje i další kód „budoucí nedostatek řemeslníků“, má obavu, že bude nedostatek kvalifikovaných kuchařů, číšníků, a to povede k poklesu kvality těchto služeb.

V této otázce již není paní Libuše tak pozitivní. Vidí velký rozdíl mezi současnými a tehdejšími studenty. Nedostatky vidí jak v teoretických znalostech, tak praktických dovednostech. Doslova uvádí: *„Jako první mě napadá obrovská degradace učňovského školství jako takového.“* Jako příčinu označuje i menší nároky, které jsou kladeny na studenty a snížení dohledu při praktické výuce a tím i menší pečlivost v práci jednotlivých žáků. Jako velký nedostatek, který ovlivňuje budoucnost učňovského školství je nedostatek zájmu a činností ze strany organizací, kde studenti vykonávají praxi. V ostrém provozu není jeden člověk, který by se studentům věnoval a zabezpečil by tak kvalitní dohled. Studenti si také v ostrém provozu nevyzkouší všechny činnosti, většinou mají na starosti jen přípravné práce. Budoucnost učňovského školství je podle paní Libuše

nejasná, pokud se nepřistoupí ke změnám, a hlavně pokud nebude dostatek kvalitních mistrů odborného výcviku. Z výše uvedeného můžeme u paní Libuše potvrdit kódy „snížení náročnosti výuky“, který převládá, ale také „nezájem žáků o řemeslo“, který je podle ní spojen i s nezájmem organizací, kde žáci praxi vykonávají. Posledním kódem pozorovatelným u paní Libuše je „nedostatek kvalifikovaných pedagogů a mistrů“.

Pan Jindřich provozuje svou vlastní autodílnu, kam docházejí někteří uční na praxi. Bohužel nemůže říct, že by byl s jejich prací a znalostmi spokojen. V některých případech se jejich teoretické znalosti naprosto liší od praktické činnosti jednotlivých postupů. Zcela jasně pozorujeme u pana Jindřicha kód „odlišnost teorie od praxe“. Doslova uvádí: *„Pravděpodobně se důkladně neztotožňuje teoretická výuka s tou praktickou.“* V tom vidí i největší slabinu v budoucnosti učňovského školství. Dle jeho názoru, pokud budou na učilištích vyučovat praktickou výuku učitelé jen s teoretickými znalostmi, nebude student po ukončení učiliště vůbec připraven na budoucí povolání a zaměstnavatel bude z části suplovat mistra odborného výcviku. Z jeho výroků můžeme potvrdit další kód „nedostatek kvalifikovaných pedagogů a mistrů“. Slabinu také vidí, že uční se z velké části učí ve vlastních školních dílnách a málo v ostrém provozu, to by se mělo rozhodně do budoucna změnit. Budoucnost učňovského školství podle pana Jindřicha také ovlivňuje dnešní trend a tlak na absolvování převážně maturitních oborů a manuální odbornost jde do pozadí. Nechtěl by se dočkat doby, kdy bude v důchodu a nebude nikdo, kdo by mu kvalitně opravil auto, čímž se nám potvrzuje i další kód „budoucí nedostatek řemeslníků“.

Jelikož pan Petr působí jako pedagog, má odlišný pohled na současné učňovské školství a jeho budoucnost, hlavními kódy, které u něj pozorujeme jsou „nedostatek kvalifikovaných pedagogů a mistrů“ a „nezájem žáků i řemeslo“. Podle něho dnešním studentům chybí zodpovědnost, ale v kvalitě výuky nevidí problémy. Doslova uvádí: *„V dnešní době se hodně učiliště zmodernizovalo, tím pádem si myslím, že pokud naši žáci zůstanou věrní oboru, mají velkou šanci najít na trhu práce uplatnění.“* Problém vidí v nedostatku učitelů, a to může mít velký vliv i na budoucnost učňovského školství, jelikož necelá polovina nynějších učitelů nebo mistrů je v důchodovém věku. Podle něj by výrazně pomohla úprava kvalifikačních podmínek pro mistry odborného výcviku,

menší administrativní zátěž a lepší finanční podmínky. V budoucím uplatnění studentů učiliště na trhu práce nevidí problém.

Paní Jana nemá optimistický pohled na současné školství. Díky tomu, že k ní do restaurace docházejí nyní studenti na praxi a sama byla dříve studentem, má možnost srovnání. Mnohým studentům podle ní chybí zájem o obor a kladný vztah k práci. Doslova uvádí: „*Asi větší provázanost teoretické a praktické výuky a možná i lepší spolupráce učiliště s podnikateli.*“ Někteří studenti se zřejmě rozhodli nastoupit na tento obor, jako možnost studovat cokoliv. Jako slabinu také vidí malou provázanost teoretické a praktické výuky. Mnohdy se studenti naučí teoretický postup, který je pak v praktické výuce a následně v praxi prováděn jiným způsobem. Problém také vidí v tom, že absolventi nezůstávají v oboru, který vystudovali. Budoucnost učňovského školství vidí jako velmi nejistou, která se bude projevovat převážně nedostatkem kvalifikovaných řemeslníků. U paní Jany pozorujeme více kódů, stejně jako u paní Libuše, „nezájem žáků o obor“, „budoucí nedostatek řemeslníků“ tak i „odlišnost teorie od praxe“.

Pohled pana Martina je opačný, jeho pozornost se zaměřila spíše na studenty a z toho důvodu u něj pozorujeme jen kód „budoucí nedostatek řemeslníků“. Nehodnotí výuku a pedagogii, ale chování studentů. Doslova uvádí: „*Když si vzpomenu na sebe, jaké bylo naše chování vůči nim, tak se musím i stydět.*“ Apeluje na to, že by se studenti měli k pedagogům chovat slušně a s úctou. Sebekriticky vzpomíná, že právě on také byl tím komplikovaným studentem a za své chování se ještě nyní stydí. Vnímá i problém nedostatku kvalitních řemeslníků, který se může do budoucna zhoršovat.

Kód „praxe“

Většina dotazovaných respondentů si při vzpomínce na učiliště vybavuje a kladně hodnotí praktickou výuku. Převaha kódu je pozorovatelná u čtyř respondentů. Praktickou výuku vidí jako stěžejní a její kvalita rozhoduje o připravenosti na budoucí povolání.

Kód „zájem o budoucí povolání“

Tento kód výrazně převládá jen u jednoho respondenta, pana Jindřicha. U ostatních respondentů se zájem vyvíjel až postupně v průběhu studia.

Kód „přístup pedagogů a mistrů“

Kromě pana Martina, se tento kód potvrdil u všech respondentů. Velmi kladně hodnotí své tehdejší vyučující a mistry odborného výcviku. Považují je za velmi kvalitní pedagogy a jejich práce si velmi váží.

Kód „nezájem žáků o řemeslo“

Dotazovaní respondenti se také shodli, že se často v reálném životě setkávají s uční, kteří nemají o obor zájem. Podle nich některým učňům chybí zodpovědnost a chuť pracovat. Tento kód je výrazně pozorovatelný u čtyř respondentů.

Kód „budoucí nedostatek řemeslníků“

Celkem tři respondenti vyjádřili své obavy z nedostatku budoucích řemeslníků a to v jakémkoliv oboru. Podle jejich vyjádření jdou do popředí maturitní obory a učiliště se stávají neatraktivními.

Kód „odlišnost teorie od praxe“

Tento kód byl výrazněji pozorován u dvou respondentů. Teoretická a praktická výuka se dle jejich odpovědí neshoduje s realitou. Mnohdy se pak stává, že se v zaměstnání nově učí úkonům, které již měli ovládat.

Kód „nedostatek kvalifikovaných pedagogů a mistrů“

Celkem čtyři respondenti poukazují na nedostatek pedagogů jak početně, tak i kvalifikačně. Chybí hlavně mistři odborného výcviku, kteří nejsou jen teoretici. Dále poukazují respondenti na vysoký věk současných pedagogů, kteří jsou opravdu mistři svého oboru.

Kód „snížení náročnosti výuky“

Tento kód byl pozorovatelný jen u jedné respondentky, paní Libuše, která upozornila na rozdíl mezi množstvím učiva dnes a dříve. Snižování nároků může podle jejího názoru dále vést k vyššímu počtu nedostatečně kvalifikovaných (kvalitních) řemeslníků.

8. Diskuse

Tato bakalářská práce mapovala historický vývoj učňovského školství v Písku. Jeho vznik, průběh až po současnost.

Během výzkumu, byly analyzovány dokumenty učiliště a školní kroniky. Nedílnou součástí výzkumu byly provedené rozhovory s bývalými absolventy učiliště, ale i neformální rozhovory s vedením a zaměstnanci učiliště. V práci je o nich jen krátká zmínka, ale tím mi pomohli dokreslit obrázek současné situace SOŠ a SOU Písek.

První výzkumná otázka byla zaměřena na vznik a vývoj učňovského školství v Písku. Vznik učňovského školství v Písku se datuje od konce 19. století. Škola nenesla název SOŠ a SOU Písek jak ho známe dnes, ale byla to Živnostenská pokračovací škola. Také nesídlila na místě jako je známo dnes, ale vystřídala mnoho prostorů a budov po Písku, než v roce 1953 našla svou domovskou adresu v Komenského ulici v Písku, kde sídlí dodnes. Organizace školního roku na konci 19. století se také lišila. Do školy se nastupovalo na začátku října a končilo se na konci dubna. Také výuka nabyla totožná s tou dnešní. Do školy se chodilo od neděle do čtvrtka, dopoledne i odpoledne a prázdniny měli také žáci jinak, než jak je známe dnes. Některé názvy předmětů byly jiné, např. krasopis, písemnosti, počty atd. Teoretická výuka probíhala ve škole, ale praktickou výuku garantovaly jednotlivé cechy a kladly na ní velký důraz. Také byly obory, které dnes již neexistují, a sice Štětkář, Kolář, Kartáčník. Ale samozřejmě i obory, které jsou známé i v současnosti, např. Zámečník, Truhlář, Cukrář, Pekař.

Následuje 20. století, a to přináší celou řadu změn, např. změnu názvu školy na školu Pokračovací. V archivu učiliště je možné dohledat i bohatý společenský život žáků, jako byly různě konané výstavy a soutěže. Toto století má i svou temnou a smutnou stránku a sice bylo poznamenáno dvěma světovými válkami. Bohužel se nepodařilo zjistit nebo dohledat jaký to mělo dopad na učňovské školství v Písku. Můžeme se jen domnívat, že přežilo bez vážnějších změn a po skončení válek se plně vrátilo do zaběhnutých kolejí. O tom již svědčí záznam ze školní kroniky, která podrobněji mapuje události z 50. let minulého století. Také organizace školního roku, teoretická a praktická výuka hodně připomínala současnost. Druhá polovina 20. století zaznamenává prudký vzestup učňovského školství v Písku. Velký podíl na tom jistě měly nové průmyslové podniky a

rozkvět národního hospodářství. Průmyslové podniky měly o učně velký zájem. Zde žáci vykonávali praktickou výuku, podniky je plně podporovaly a snažily se z učňů vychovat své budoucí zaměstnance. Také název školy se změnil na Učňovskou školu. Škola začala zaznamenávat nebývale velký zájem žáků o studium. Objevily se i nové učební obory, jako např. Tesař, Automechanik, Prodavač průmyslového zboží. V této době se také hodně začala rozvíjet zájmová činnost a sportovní aktivity žáků školy. Jak žáků začalo přibývat, musela se také řešit modernizace budovy a zkvalitnění výuky. To ale bohužel nestačilo, nárůst žáků byl velký, a tak se začaly pronajímat prostory v nedalekých budovách po Písku. Znovu se změnil název školy na Učiliště a škola i nadále zaznamenávala velký zájem žáků o studium. Také je v kronikách zaznamenáno velké množství úspěchů žáků na různých soutěžích, výstavách a dalších akcích, které se pro žáky pořádaly. Jak je patrné i z odpovědí respondentů, kteří jsou bývalými žáky učiliště, učiliště v Písku je dokázalo dobře připravit na budoucí povolání, ať už po odborné stránce, tak i po stránce morální. Někteří z dotázaných jsou v dnešní době úspěšnými podnikateli. Tak nemalý podíl měl na tom i fakt, že navštěvovali písecké učiliště. Na konci 90. let minulého století už učiliště nestačilo pojmout velké množství žáků, proto se muselo začít s přístavbou nové budovy. Díky tomu se učiliště stalo největším učilištěm v Jihočeském kraji. V této době se znovu změnil název na SOU a U Písek.

Poslední název učiliště byl zaznamenán již ve 21. století a to na učiliště SOŠ a SOU Písek. A jaká je současnost učňovského školství v Písku? Učiliště si vede na začínající krizovou situaci ve školství, a hlavně ve školství učňovském poměrně dobře. I když se stále hovoří o stále větším upadajícím zájmu žáků o učňovské obory, tak písecké učiliště v současnosti nabízí žákům 17 tříletých oborů typu H a E, dále maturitní studium a nástavbové studium. Moderně vybavené učebny pro teoretickou i praktickou výuku. Velké množství školních aktivit a prezentování žáků na veřejnosti, zahraniční aktivity a projekty. Učiliště SOŠ a SOU Písek si i nadále plánuje udržet standard a svoji prestiž jakou vždy učiliště v Písku mělo.

Výzkumná otázka, která zjišťovala připravenost na budoucí povolání respondentů byla téměř ve všech případech zodpovězena kladně. Většina respondentů uvedla, že je studium na učilišti v Písku připravilo dostatečně na budoucí povolání. Kladným způsobem hodnotí tito respondenti kvalitu výuky, přístup tehdejších učitelů,

různorodost praktické výuky, a i celkovou organizaci učiliště včetně mimoškolních aktivit. Pouze jeden respondent nemohl reálně hodnotit, zda ho výuka dostatečně připravila na budoucí povolání, jelikož učiliště nedokončil.

Poslední výzkumná otázka byla zaměřena na hodnocení současné situace v učňovském školství. Z provedených rozhovorů vyplývá, že momentální situace se nejeví příliš pozitivně. Respektive oslovení respondenti ji takto vnímají. Kritika téměř všech respondentů se objevuje v oblasti propojení teoretické a praktické výuky, v oblasti zájmu studentů o vzdělávání v učňovských oborech a také nedostatků pedagogů, hlavně v odborné výuce. Mistr odborného výcviku by měl být člověk z praxe, ne pouze teoretik, a i z toho důvodu je mnohdy přínosnější praxe v ostrém provozu soukromých podnikatelů. Všichni respondenti mají obavu o budoucnost učňovských oborů a následného nedostatku kvalifikovaných pracovníků v oblasti řemesel.

ZÁVĚR

Tato bakalářská práce byla zaměřena na učňovské školství. Na její vznik a vývoj přes různá důležitá období až po současnost.

V teoretické části bakalářská práce bylo zmapováno učňovské školství v Čechách. Díky odborné literatuře a odborným článkům, bylo možné stručně vytvořit průřez učňovským školstvím. Byly zde i zahrnuty novinky a změny, které přinesl rok 1989, ale i problémy s jakým se učňovské školství potýká.

V empirické části bylo na základě analýzy dokumentů, školních kronik přesně zjištěno vznik a vývoj učňovského školství v Písku. Dále byly použity rozhovory s bývalými absolventy učiliště. Díky všem zmíněným materiálům byl cíl bakalářské práce splněn.

Na závěr ještě stojí za zmínku myšlenka, že učňovské školství je velice důležité, vždyť napomáhá rozvíjet ekonomiku našeho státu a pokud nebude ze strany státu podporováno, zanikne odkaz našich předků, tak jako zanikly v minulosti některé učební obory.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Monografické publikace:

ALAN, Josef. Společnost, vzdělání, jedinec: kapitoly ze sociologie vzdělání. 1. vyd. Praha: Svoboda, 1974. 323 s. ISBN 25-135-74.

ČADÍLEK, Miroslav, STEJSKALOVÁ, Pavla. Didaktika praktického vyučování II. 2. vyd. Brno: MU PF, Akademické nakladatelství – Brno, 2003. 68 s. ISBN 978-80-253-0228.

ČERNOHORSKÝ, Zdeněk. Vývoj učňovského školství v Československu. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1973. 179 s. ISBN 14-385-73.

HENDL, Jan. Úvod do kvalitativního výzkumu. Praha: Karolinum, 1999. ISBN 80-246-0030-7.

CHRÁSKA, Miroslav. Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada, 2016. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-5326-3.

KNOTEK, Stanislav. Tomáš Baťa Znamý i neznámý. Vyd. 1., Kniha Zlín, 2014. 192 s. ISBN 978-80-7473-272-0.

KOSTKA, Karel. Tomáš Baťa a baťovské školství. Vyd. 1., Frýdek-Místek: ALPRESS, s.r.o., 2018. 312 s. ISBN 978-80-7543-663-4.

PAVELKOVÁ, Jaroslava, PREUSS, Karel a KNAIFL, Oldřich. Otázky kolem učňovského školství v současné době. Speciální pedagogika: časopis pro teorii a praxi speciální pedagogiky, 2012, 22(1), s. 20-29. ISSN 1211-2720.

POKLUDA, Zdeněk. Baťa v kostce. Vyd. 1., Kniha Zlín, 2013. 120 s. ISBN 978-80-7473-126-6.

REICHEL, Jiří. Kapitoly metodologie sociálních výzkumů. Praha: Grada, 2009. Sociologie (Grada). ISBN 978-80-247-3006-6.

SEDLÁČEK, August. Dějiny královského krajského města Písku nad Otavou III. 1. vyd. Písek: GARN, 1913. 482 s.

STRAUSS, Anselm L. a Juliet CORBIN. Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie. Brno: Sdružení Podané ruce, 1999. SCAN. ISBN 80-85834-60-X.

VALIŠOVÁ, Alena, KASÍKOVÁ, Hana. Pedagogika pro učitele. 1. vyd. Praha: Grada, 2007. 402 s. ISBN: 9788024717340 8024717344.

VINTR, Jiří. Úvod do didaktiky odborného výcviku. Vyd. 2., České Budějovice: Jihočeská univerzita, Pedagogická fakulta, 2004. 95 s. ISBN 80-7040-689-5.

Akademické práce:

HÁJEK, Václav. Historie, současnost a vývoj odborného školství v Praze se zaměřením na gastronomické obory. Praha, 2013. Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze. Pedagogická fakulta. Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Ivo Syříš, Ph.D.

PLODÍK, Jiří. Historie, vývoj a současnost učňovského školství. Lomnice nad Lužnicí, 2011. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Pedagogická fakulta – Katedra fyziky. Vedoucí práce: PaedDr. Alena Poláchová, Ph.D.

Online zdroje:

EDUin - informační centrum o vzdělávání, 2010. Jak probudit učňovské školství. In: <https://www.eduin.cz> [online]. [cit. 05. 04. 2020]. Dostupné z: <https://www.eduin.cz/tiskove-zpravy/jak-probudit-ucnovske-skolstvi/>

Hospodářská komora ČR, 2019. Mistrovská zkouška. In: <https://www.komora.cz/> [online]. [cit. 08. 04. 2020]. Dostupné z: <https://www.komora.cz/vzdelavani/mistrovska-zkouska/>

Nadace Via - Darujme.cz, 2020. Junior Achievement, o.p.s. In: <https://www.darujme.cz/> [online]. [cit. 05. 03. 2020]. Dostupné z: <https://www.darujme.cz/organizace/1200265>

Národní ústav odborného vzdělávání, 2010. Vývoj vzdělanostní a oborové struktury žáků a studentů ve středním a vyšším odborném vzdělávání v ČR a v krajích ČR a postavení mladých lidí na trhu práce ve srovnání se stavem v Evropské unii. In: <http://www.nuov.cz/> [online] [cit. 19. 03. 2020]. Dostupné z: http://www.nuov.cz/uploads/Vzdelavani_a_TP/VYVOJ09_pro_www.pdf

NÚV - Národní ústav pro vzdělávání, © 2011 – 2020. Kvalita pro učňovské školství. Nová závěrečná zkouška 2009/2012. In: <http://www.nuv.cz/> [online]. [cit. 05. 04. 2020]. Dostupné z: http://www.nuv.cz/uploads/NZZ/publikace/kvalita_pro_US.pdf

NÚV - Národní ústav pro vzdělávání, © 2011 – 2020. Rámcové vzdělávací programy. In: <http://www.nuv.cz/> [online]. [cit. 15. 03. 2020]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/t/rvp>

Památník Terezín, 2016. Školství za Protektorátu. In: <https://skolakemvprotektoratu.pamatnik-terezin.cz/> [online]. [cit. 10. 03. 2020]. Dostupné z: <https://skolakemvprotektoratu.pamatnik-terezin.cz/index.php/kolstvi-za-protektoratu>

Přehled levice ve světě, 2009. Hodnocení stavu školství od roku 1989. In: <https://prehledlevice.estranky.cz/> [online]. [cit. 10. 03. 2020]. Dostupné z: <https://prehledlevice.estranky.cz/clanky/skolstvi-/hodnoceni-stavu-skolstvi-od-roku-1989.html>

Učitelské noviny, 2010. NOVÝ ZAČÁTEK, NEBO JEN MOMENTÁLNÍ VÝKYV? In: <http://www.ucitelskenoviny.cz/> [online] [cit. 20. 03. 2020]. Dostupné z: <http://www.ucitelskenoviny.cz/?archiv&clanek=5317>

Učitelské noviny, 2010. UČŇOVSKÉ ŠKOLSTVÍ - CO S NÍM? In: <http://www.ucitelskenoviny.cz/> [online] [cit. 20. 03. 2020]. Dostupné z: <http://www.ucitelskenoviny.cz/?archiv&clanek=3678>

WIKIPEDIE, 2020. Povinná školní docházka. In: <https://cs.wikipedia.org/> [online]. [cit. 01. 03. 2020]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Povinná_školní_docházka

Zákony pro lidi - Sběrka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění, © AION CS, s.r.o. 2010-2020. Vyhláška č. 27/2016 Sb. Vyhláška o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných. In: <https://www.zakonyprolidi.cz/> [online]. [cit. 05. 04. 2020]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2016-27>

Jiné zdroje:

Historie školy zpracovaná Mgr. Ivou Kocmanovou a Mgr. Vratislavem Měchurou k výstavě 130 let učňovského školství v Písku.

Propagační materiály SOŠ a SOU Písek.

Školní archiv SOŠ a SOU Písek.

Výroční zpráva o činnosti školy za školní rok 2018/2019. Písek: Střední odborná škola a Střední odborné učiliště. 2019.

Seznam použitých zkratek:

ADHD	porucha pozornosti s hyperaktivitou (Attention Deficit Hyperactivity Disorder)
cit.	Citace
CNC stroje	počítačem řízený obráběcí stroj (Computer Numerical Control)
č.	číslo
ČČK	Český červený kříž
ČR	Česká republika
EU	Evropská unie
HZS	Hasičský záchranný sbor
JČKNV	Jihočeský krajský národní výbor
KNV	Krajský národní výbor
KSČ	Komunistická strana Československa
MÚ	Městský úřad
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
MŠMT ČR	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky
např.	například
n.p. JITEX	Národní podnik JITEX

NÚOV	Národní ústav odborného vzdělávání
Obor E	Nižší střední odborné vzdělání (obory kategorie E) studium je tříleté nebo dvouleté, výstupem je výuční list
Obor H	Složitější studijní obor, většinou tříletý, z kterého je také možné získat výuční list
OSP	Okresní stavební podnik
RVP	Rámcový vzdělávací program
SOU	Střední odborné učiliště
SOŠ a SOU	Střední odborná škola a Střední odborné učiliště
SOU a U	Střední odborné učiliště a učiliště
str.	strana
ŠVP	Školní vzdělávací program
tzv.	takzvané
U	Učiliště
ZZS	Zdravotnická záchranná služba

Seznam obrázků:

Obrázek 1: Tomáš Baťa	15
Obrázek 2: Výuční list z roku 1894	36

Seznam příloh:

Příloha 1: Rozhovor s paní Vlastou.	63
Příloha 2: Rozhovor s paní Libuší.	64
Příloha 3: Rozhovor s panem Jindřichem.....	65
Příloha 4: Rozhovor s panem Petrem.	66
Příloha 5: Rozhovor s paní Janou.	67
Příloha 6: Rozhovor s panem Martinem.	68

PŘÍLOHY

Příloha 1: Rozhovor s paní Vlastou.

1. Na co si vzpomínáte jako první, když jste byla studentkou učiliště v Písku?

„Po Písku bylo hodně provozoven, tak nás často střídali na různých místech. Za tu dobu jsem poznala spoustu hodných lidí, kteří měli snahu nás hodně naučit, nejen lásku k řemeslu, ale i lásku, úctu a respekt k zákazníkům. I na škole jsem narazila na hodně a poctivé učitele. Moc ráda na ně vzpomínám.“

2. Máte sama během svého života nějaké zkušenosti s uční?

„Pracovala jsem celý život v pohostinství a několik let k nám uční chodili na praxi, ale bohužel většina z nich zájem o obor neměla.“

3. Co by se mělo změnit na učilištích v dnešní době?

„Myslím si, že posledních několik let učňům chybí chuť pracovat a zájem o obor. Pokud člověk dělá ve službových oborech, tak jsou to bezesporu i základy slušného chování.“

4. Jakou vidíte budoucnost učňovského školství?

„Tak tady asi v budoucnu nastane obrovský problém. Ze všech stran jsou slyšet hlasy, chybí kvalifikovaní řemeslníci.“

Příloha 2: Rozhovor s paní Libuší.

1. Na co si vzpomínáte jako první, když jste byla studentkou učiliště v Písku?

„Měli jsme několik úžasných učitelů, báječnou paní mistrovou, dodnes na ně ráda vzpomínám a jsem s nimi i nadále v kontaktu. Škola mě naučila spoustu praktických věcí, za které jsem dnes vděčná.“

2. Máte sama během svého života nějaké zkušenosti s učni?

„Pouze jako zákazník v provozech, kde učni pracují a abych byla upřímná vůbec nejsem spokojená s tím, jak fungují, co umí a neumí. Vzpomínám si, jak na nás byly kladeny mnohem vyšší nároky, a přijde mi, že z hlediska praxe jsme byli připravováni mnohem pečlivěji.“

3. Co by se mělo změnit na učilištích v dnešní době?

„Jako první mě napadá obrovská degradace učňovského školství jako takového. Myslím si, že například kadeřnice nebo kuchař nemusí mít maturitu jen proto, aby byli dobří ve svém oboru. Naopak potřebují intenzivní praktické vzdělání, a i ve výuce orientaci na praxi. Mrzí mi, že se dnes na vyučené často kouká jako na někoho méněcenného.“

4. Jakou vidíte budoucnost učňovského školství?

„Měla jsem to štěstí, že jsem se kdysi učila pro nějakou konkrétní organizaci. Tenkrát to byl podnik Pramen. To si myslím, že v dnešní době je obrovská škoda, že toto zaniklo. Dnes se učni umisťují do provozů a většinou se jim tam nikdo nevěnuje a pořádně je k ničemu ani nepustí. Chybí zkušení mistři odborného výcviku. Já na naší paní mistrovou s láskou vzpomínám a takovou bych přála všem novým učňům.“

Příloha 3: Rozhovor s panem Jindřichem.

1. Na co si vzpomínáte jako první, když jste byl studentem učiliště v Písku?

„Na učiliště vzpomínám moc hezky, určitě jsem měl štěstí, že jsem narazil na hodně, pracovité a poctivé lidi, na spolužáky, na ředitele a vedení školy. Už na učilišti jsem se věnoval motokárovým závodům a pan ředitel a můj pan třídní učitel mi nikdy neházeli klacky pod nohy. Hodně mi vycházeli vstříc, abych mohl zvládat školu i závody. Já se zase na oplátku pilně věnoval škole a tu jsem zvládl po celou dobu s vyznamenáním. Nikdy jsem se nestyděl za to, že jsem chodil na učiliště, naopak jsem za to vděčný a rád na tuto dobu vzpomínám.“

2. Máte sám během svého života nějaké zkušenosti s učni?

„Pokud mám být objektivní, tak bych si u nás nechal tak 3 učně z 20. Před nedávnem jsem si 1 kluka po vyučení zaměstnal. I když už je po vyučení, tak se musí ještě hodně co učit. Jinak jsem s nimi spíše nespokojený, protože jim chybí hodně odbornost a z mého pohledu odbornost chybí i učitelům v teorii. V teorii se něco učí, ale praxe je úplně někde jinde.“

3. Co by se mělo změnit na učilištích v dnešní době?

„Pravděpodobně se důkladně neztotožňuje teoretická výuka s tou praktickou. Když si vzpomenu na sebe, tak jsme během 3 let praxi získávali hodně u soukromníků, takže jsme se toho hodně naučili. Je sice fajn, že učiliště má své prostory, kde mají možnost žáci vykonávat praxi, ale pak když mají jít do provozu, tak je to tragédie.“

4. Jakou vidíte budoucnost učňovského školství?

„Nikdy jsem nečekal, že se dožiji toho, co naši dědové a rodiče vždy říkali. Řemeslo má zlaté dno a ten kdo něco umí tak se bude mít dobře. Když to dnes vidím kolem sebe, tak bych brečel. Začíná tady upadat odbornost, šikovnost a slušné chování. Je bezva, že tady máme spoustu managerů, IT techniků, úředníků, politiků, kdejakých odborníků a najednou chybí šikovný truhlář, spolehlivý zedník, ... Je třeba začít podporovat už na základních školách vztah k práci a k řemeslu, a ne jak je velkým zvykem v dnešní době žáky odrazovat a znehodnocovat učiliště. Politici by měli začít už konečně něco dělat.“

Příloha 4: Rozhovor s panem Petrem.

1. Na co si vzpomínáte jako první, když jste byl studentem učiliště v Písku?

„Původně jsem vůbec na učiliště jít nechtěl. Chtěl jsem studovat na gymnáziu, ale politická situace, která v té době byla, mi studium neumožnila. Od mala jsem měl kladný vztah k práci se dřevem, a tak jsem se rozhodl, že půjdu na učiliště a vyučím se truhlářem. Hned v prvním ročníku jsem si tento obor velmi oblíbil. Velkou motivací pro mne byl mistr odborného výcviku, ale i různé odměny za dobře odvedenou práci včetně finančních.“

2. Máte sám během svého života nějaké zkušenosti s učni?

„Protože jsem vždy chtěl studovat, tak jsem si po absolvování učiliště dodělal maturitu a vystudoval vysokou školu. Tím pádem jsem se do školství vrátil jako učitel a učím odborné předměty. Tudiž se s učni setkávám každý den a když porovnám sebe a současné žáky myslím, že jim chybí smysl pro zodpovědnost.“

3. Co by se mělo změnit na učilištích v dnešní době?

„V první řadě by se měla snížit byrokracie a s tím spojené nadměrné papírování. Asi bych nic moc neměnil. V dnešní době se hodně učiliště zmodernizovalo, tím pádem si myslím, že pokud naši žáci zůstanou věrní oboru, mají velkou šanci najít na trhu práce uplatnění. Kvalitu výuky vidím jako dobrou, ale také bojujeme s nedostatkem učitelům nebo jejich důchodovým věkem.“

4. Jakou vidíte budoucnost učňovského školství?

„Všichni se snažíme a děláme proto maximum, aby se tradice udržovaly, a i třeba za 50 let se mohlo říci, že řemeslo má zlaté dno. Tento fakt sami nezměníme, pokud nám stát a vláda budou házet klacky pod nohy, jako to někdy dělají.“

Příloha 5: Rozhovor s paní Janou.

1. Na co si vzpomínáte jako první, když jste byla studentkou učiliště v Písku?

„Škola mne bohužel moc nebavila, ale bavila mne praktická výuka. Dostala jsem se do bezvadného kolektivu a měli jsme hodnou paní mistrovou. Po přeložení na jinou provozovnu jsem měla pana mistra, který mne toho hodně naučil a předal své bohaté zkušenosti. Praktický výcvik mě dobře připravil na mé budoucí povolání.“

2. Máte sám během svého života nějaké zkušenosti s učni?

„Díky tomu, že jsem majitelkou restaurace a spolupracuji s píseckým učilištěm, tak ke mně na praxi chodí studující žáci oboru Kuchař-číšník. Někdy si kladu otázku, proč si zvolili právě tento obor, když je práce nebaví a nemají k ní kladný vztah. Chybí jim chuť pracovat, ale samozřejmě se to nedá říci o všech žácích.“

3. Co by se mělo změnit na učilištích v dnešní době?

„Asi větší provázanost teoretické a praktické výuky a možná i lepší spolupráce učiliště s podnikateli.“

4. Jakou vidíte budoucnost učňovského školství?

„Myslím si, že pokud nenastanou nějaké velké radikální změny v učňovském školství, tak budeme mít v budoucnosti nedostatek kvalifikovaných řemeslníků. Je hodně žáků, kteří se vyučí a pak jdou raději pracovat do továren nebo se řemeslu nevěnují.“

Příloha 6: Rozhovor s panem Martinem.

1. Na co si vzpomínáte jako první, když jste byl studentem učiliště v Písku?

„Na školu vzpomínám opravdu nerad. Škola mne nebavila, sice jsem na praxi chodil rád, ale nechtěl jsem se učit. A když jsem viděl, jak se rodiče trápí a zbytečně vyhazují peníze za moje studium, tak jsem se rozhodl, že školu raději ukončím. Hned jsem nastoupil do zaměstnání, kde to zpočátku nebylo vůbec jednoduché a začal jsem si vydělávat peníze. Udělal jsem si řidičské oprávnění a stal se ze mne řidič z povolání. Sice je to náročné, ale mne to baví.“

2. Máte sám během svého života nějaké zkušenosti s učni?

„S učni mám zkušenosti pouze jako zákazník, např. v obchodě nebo v restauraci.“

3. Co by se mělo změnit na učilištích v dnešní době?

„Změnit by se mohl asi přístup žáků k učitelům a mistrům odborného výcviku. Když si vzpomenu na sebe, jaké bylo naše chování vůči nim, tak se musím i stydět.“

4. Jakou vidíte budoucnost učňovského školství?

„Chtěl bych se dožít toho, abych třeba i za 20 let mohl sehnat kvalitní řemeslníky.“